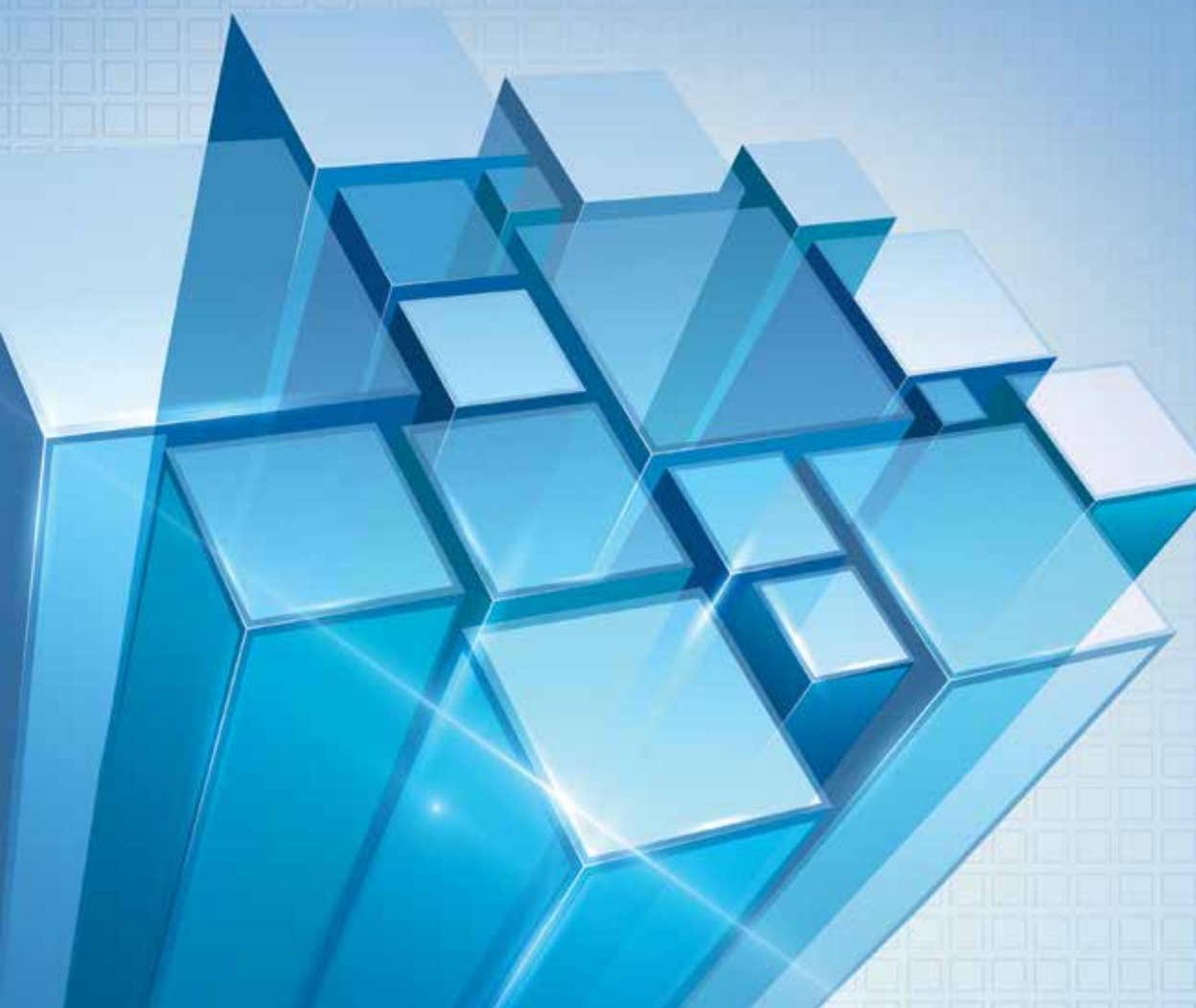

Plan Rozwoju Ekonomii Społecznej na Mazowszu na lata 2013-2020

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPOJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt systemowy „Razem dla Mazowsza – Edukacja w działaniu” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Poddziałanie 7.1.3

Plan Rozwoju Ekonomii Społecznej na Mazowszu na lata 2013-2020

Warszawa 2013

© Copyright by Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej, Warszawa 2013

ISBN 987-83-63332 -16-7

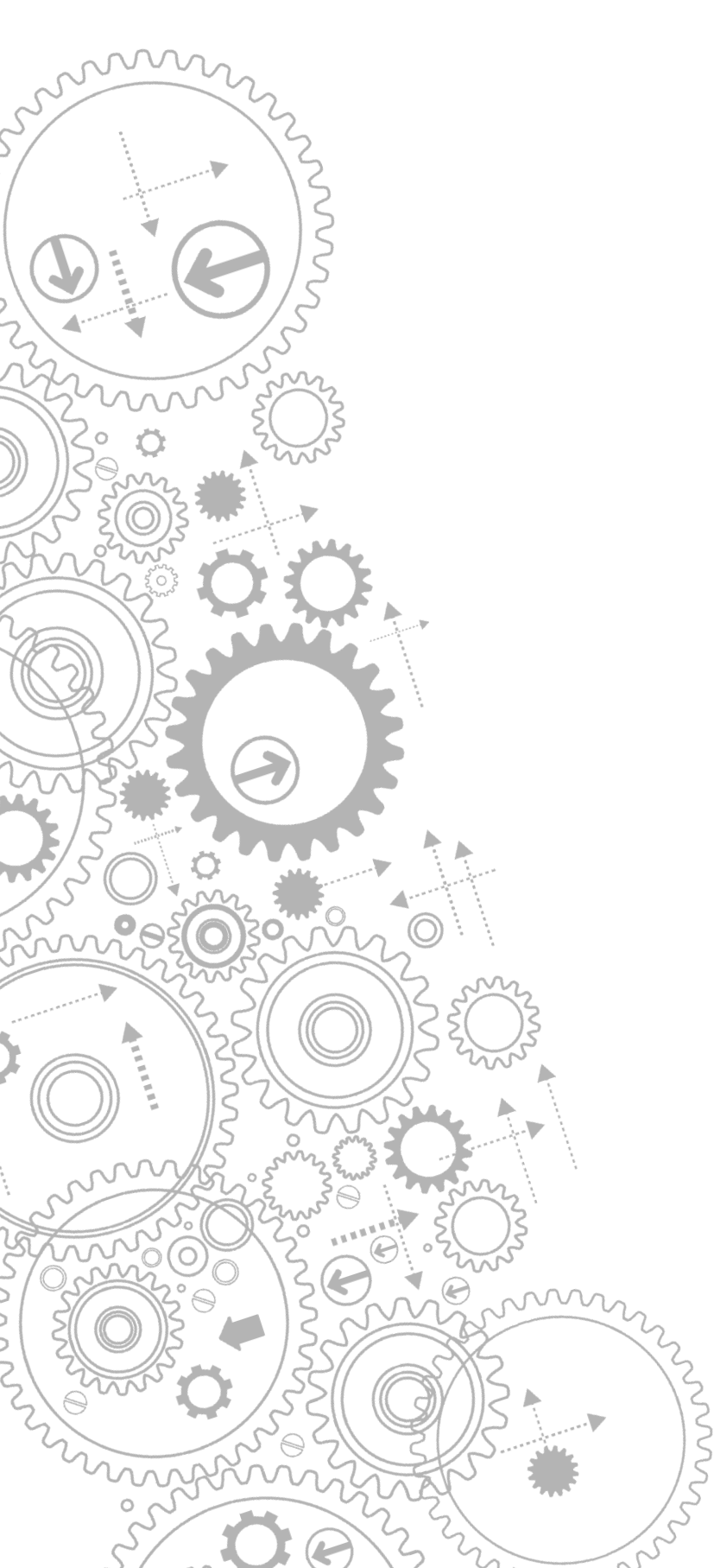
Publikacja przeznaczona jest do bezpłatnej dystrybucji

Skład i druk:

e-bit wydawnictwo i logistyka, ksiazki@e-bit.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
I. Wprowadzenie	10
II. Diagnoza – część opisowa	12
2.1. Dane społeczno-gospodarcze Mazowsza	12
2.2. Podmioty ekonomii społecznej (PES)	21
2.3. Wsparcie ekonomii społecznej	35
2.4. Otoczenie instytucjonalne	41
2.5. Społeczna odpowiedzialność biznesu	41
III. Cele, priorytety, działania i wskaźniki	46
3.1. Misja	46
3.2. Cel ogólny	46
3.3. Cele szczegółowe	46
3.4. Źródła finansowania i realizatorzy Planu	60
IV. Harmonogram i monitoring realizacji Planu	61
V. Aneks: Wykaz osób uczestniczących w dotychczasowych pracach Zespołu ..	72
VI. Słownik podstawowych pojęć	73

WSTĘP

Plan Rozwoju Ekonomii Społecznej na Mazowszu na lata 2013-2020 jest programem wojewódzkim w zakresie rozwoju ekonomii społecznej. Określono w nim szczegółowo cele niezbędne dla rozwoju ekonomii społecznej w województwie, opisano sposób ich realizacji oraz rezultaty i wskaźniki. Osiągnięcie ich do roku 2020 ma kluczowe znaczenie dla rozwoju ekonomii społecznej w województwie. W *Planie* zawarto także propozycje konkretnych działań, które mają doprowadzić do osiągnięcia zamierzonych efektów, zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego oraz założeniami nowego okresu programowania funduszy Unii Europejskiej na lata 2014-2020.

Plan Rozwoju Ekonomii Społecznej na Mazowszu na lata 2013-2020 został przygotowany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego, w tym m.in.:

- a) art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (tekst jednolity: Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1590 z późn. zm.),
- b) art. 21 pkt 4a oraz art. 21a pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2013 r. poz. 182 i poz. 509),
- c) art. 18 pkt 3, w związku z art. 15 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 z późn. zm.),
- d) art. 3 ust. 1-3 oraz art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity: Dz.U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.),
- e) Wytycznymi Ministra Pracy i Polityki Społecznej do przygotowania i realizacji wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie,
- f) Zasadami przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej,
- g) Planami Działania dla Priorytetu VII na lata 2012 i 2013.

Plan Rozwoju Ekonomii Społecznej powstał w wyniku działań prowadzonych w projekcie systemowym „Razem dla Mazowsza – Edukacja w działaniu”, współfinansowanym przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Poddziałanie 7.1.3. Został on przygotowany dwuetapowo: w 2011 roku opracowano założenia, w 2012 roku – kontynuowano prace i uzupełniono Plan, dołączając opracowanie pełnej diagnozy, uaktualnienie celów do założeń i wskaźników oraz harmonogram. Prace prowadził zespół zadaniowy, którego skład zaakceptował Zarząd Wojewódz-

twą Mazowieckiego na swoim 84. posiedzeniu w dniu 13 września 2011 roku. W skład zespołu weszli*:

- 1) przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego,
- 2) przedstawiciele Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego,
- 3) przedstawiciele Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych,
- 4) przedstawiciele Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej,
- 5) przedstawiciele Wojewódzkiego Urzędu Pracy,
- 6) przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- 7) przedstawiciele podmiotów ekonomii społecznej,
- 8) przedstawiciele Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej,
- 9) eksperci ds. ekonomii społecznej,
- 10) pracownicy wyższych uczelni.

* Szczegółowy imienny wykaz osób zaangażowanych w opracowywanie Planu znajduje się w aneksie.

Plan Rozwoju Ekonomii Społecznej jest spójny z obecnie obowiązującymi dokumentami rządowymi:

- 1) Strategią Polityki Społecznej na lata 2007-2013, przyjętą przez Radę Ministrów w dniu 13 września 2005 roku, w zakresie Priorytetu 2. Wdrożenie aktywnej polityki społecznej (Cel 2.2. Rozwój zatrudnienia socjalnego w celu przywrócenia możliwości zatrudnienia osobom podlegającym wykluczeniu społecznemu oraz Cel 2.3. Rozwój form ekonomii społecznej na rzecz pobudzenia aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym),
- 2) Krajową Strategią Zatrudnienia na lata 2007-2013, zaakceptowaną przez Radę Ministrów w dniu 6 września 2005 roku, w zakresie Priorytetu: Wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy poprzez rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności oraz działań: 8. Stymulowanie rozwoju zatrudnienia w formach pozarynkowych (celem działania jest tworzenie miejsc pracy w sektorach ekonomii społecznej) i 12. Budowa instytucji finansowych na rzecz rozwoju partnerstwa społecznego (celem działania jest wzmocnienie systemu finansowania organizacji społecznych, działających na rzecz wspierania zatrudnienia w środowisku lokalnym),
- 3) Strategią na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „Europa 2020”,
- 4) dokumentami opracowywanymi obecnie dla nowego okresu programowania funduszy unijnych – zarówno krajowymi, jak i regionalnymi.

Równoległe z opracowaniem *Planu Rozwoju Ekonomii Społecznej na Mazowszu na lata 2013-2020* toczyły się prace nad przygotowaniem Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Przygotowany dokument zawiera niezbędne

elementy zapewniające jego spójność z politykami krajowymi w tym obszarze. W *Planie* uwzględniono również założenia opracowane dla m.st. Warszawy w *Wieloletnim programie współpracy m.st. Warszawy z podmiotami ekonomii społecznej na lata 2013-2015*.

Samorząd Województwa Mazowieckiego pełni ważną funkcję w rozwoju ekonomii społecznej, jako kreator regionalnej polityki, której celem jest stymulowanie rozwoju sektora ekonomii społecznej. Wzmocnienie roli sektora ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu to wyzwanie i jednocześnie szansa dla województwa o tak dużym kapitale ludzkim, społecznym i ekonomicznym. Nowelizacja ustawy o pomocy społecznej z dnia 22 lutego 2013 roku wprowadziła nowe zadania w tym zakresie dla regionalnych ośrodków polityki społecznej, które zostały wyznaczone do:

- 1) koordynowania działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie,
- 2) monitorowania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości społecznej służącej zwiększeniu aktywności społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W celu nadania *Planowi Rozwoju Ekonomii Społecznej* charakteru dokumentu nie tylko strategicznego, ale również wykonawczego, zawarto w nim harmonogram realizacji oraz opis sposobów monitorowania jego wdrażania w okresach rocznych. Sprawozdanie roczne z monitoringu przedstawione będzie Zarządowi województwa wraz z określeniem planu finansowego na każdy kolejny rok realizacji, począwszy od roku 2014.

Prezentowany dokument jest przykładem partnerskiej współpracy administracji samorządowej z sektorem organizacji pozarządowych, podmiotami ekonomii społecznej i instytucjami, które je wspierają. Partycypacyjny sposób tworzenia *Planu* stanowi podstawę do dalszych wspólnych prac przy jego realizacji i monitoringu zaprojektowanych działań.

I. WPROWADZENIE

Inicjatywy i działania, które odnosiły się do istotnych potrzeb społecznych, a jednocześnie stanowiły wyraz odpowiedzialności i przedsiębiorczości w sferze ekonomicznej, w postaci ruchów spółdzielczych czy towarzystw wzajemnościowych (np. poręczenia, ubezpieczenia), sięgają w historii Polski czasu zaborów. Idee i wartości, do których współcześnie odwołuje się ekonomia społeczna, nie są zatem zupełnie nowym podejściem do podejmowania aktywności w sferze publicznej. Obecne warunki społeczne, polityczne i gospodarcze wyznaczają jednak perspektywę dla tak zwanej nowej ekonomii społecznej, której początek można łączyć z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, a w szczególności z Inicjatywą Wspólnotową EQUAL, w ramach której powstawały w Polsce pierwsze spółdzielnie społeczne.

Część ekspertów teoretyków twierdzi, że już sama dziedzina, jaką jest ekonomia, zawiera w sobie aspekt społeczny, dotyczy ludzi i jest dla nich przeznaczona. Dlatego w niektórych opracowaniach i wypowiedziach – jako bardziej adekwatne określenie ekonomii społecznej – pojawia się pojęcie „gospodarka społeczna”.

Ze względu na wyraźną potrzebę ujednoczenia i uporządkowania zagadnień odnoszących się do ekonomii społecznej, zasadne jest konsekwentne stosowanie jednego terminu. Bardziej powszechnym i zakorzenionym w języku polskim, między innymi w związku z nazewnictwem zawartym w Programach Operacyjnych (PO KL, PO FIO), jest termin „ekonomia społeczna”, dlatego w niniejszym dokumencie używane będzie właśnie to pojęcie.

Jest jeszcze jeden powód, dla którego termin „ekonomia społeczna” nabiera znaczenia. Praktyka i działania podejmowane w sferze makro- i mikroekonomicznej często wydają się bardzo odległe od perspektywy społecznej. Miarą sukcesu, postępu i rozwoju częściej stają się wskaźniki związane z zamożnością, produkcją, inwestycjami oraz infrastrukturą. Trudniejsze do zmierzenia, choć niezmiernie istotne dla jakości życia wskaźniki, takie jak poczucie przynależności, bezpieczeństwa, odpowiedzialności i zaufania, stanowią raczej dodatek niż centralną oś działań podejmowanych w sferze ekonomicznej. Dlatego właśnie termin „ekonomia społeczna” może przypominać o konieczności przywrócenia i wzmocnienia wymiaru społecznego w praktyce działań ekonomicznych.

Unikatową cechą ekonomii społecznej, mimo że jej podstawę stanowią wspomniane wyżej wartości, stanowi fakt, że jest ona w wielu aspektach łatwa do zmierzenia. Liczba podmiotów ekonomii społecznej, utworzonych w tych podmiotach miejsc pracy, generowane zyski lub oszczędności to przykładowe wskaźniki świadczące o kondycji ekonomii społecznej w danym regionie. Sprawia to, że włączając ekonomię społeczną do prowadzonej w danym regionie polityki, możemy traktować ją jako „papierek lakmusowy” efektywności i autentyczności podejmowanych działań. Mierzalne i długotrwałe efekty wzmocnienia kapitału społecznego (zaufania, zaangażowania, współpracy) oraz budowania partnerskich relacji wśród

jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, biznesu i instytucji aktywnej integracji społecznej będą możliwe do uchwycenia właśnie poprzez włączenie i wyraźny udział ekonomii społecznej w rozwoju społeczności lokalnych w województwie.

Ekonomia społeczna sama w sobie nie jest celem, lecz drogą, sposobem na to, jak po rozmaitych doświadczeniach, wynikających z trudnej historii Polski, zapewnić zrównoważony i oparty na wartościach rozwój oraz podwyższenie poziomu dobrobytu mieszkańców Mazowsza.

Można powiedzieć, że jako kraj pozostajemy w nieustannym procesie budowania „polskiego modelu ekonomii społecznej”. Działania podejmowane w tym obszarze mają dynamiczny charakter, często różnicuje je specyfika danego regionu. Zróżnicowany jest także przekrój interesariuszy – począwszy od rozmaitych grup społecznych, poprzez samorządowe instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, biznes, rząd i parlament, na instytucjach europejskich kończąc. Przykładem są instytucje, które uczestniczyły w procesie opracowywania niniejszego dokumentu. Dalsza partnerska współpraca jest nieodzownym elementem realizacji działań określonych w Planie, czyli rozwoju ekonomii społecznej na Mazowszu. W tym celu zostanie powołany Mazowiecki Zespół ds. Ekonomii Społecznej, którego obsługę zapewni Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej.

II. DIAGNOZA – CZĘŚĆ OPISOWA

2.1. Dane społeczno-gospodarcze Mazowsza

Województwo mazowieckie, w którym funkcjonuje 37 powiatów i 5 miast na prawach powiatu, zajmuje obszar 35 558 km² (11,4% powierzchni kraju)¹. Według danych z końca czerwca 2012 roku na Mazowszu mieszkało 5 293,2 tys. osób (13,7% ludności Polski), z tego w miastach województwa mazowieckiego – 3 397,8 tys. osób (64,7% ogółu ludności województwa), na wsi zaś – 1 895,4 tys. osób (35,4%)².

W końcu grudnia 2012 roku w rejestrze REGON na Mazowszu zarejestrowanych było **699 212** podmiotów gospodarki narodowej (bez rolników indywidualnych). W porównaniu ze stanem z końca grudnia 2011 roku liczba podmiotów **zwiększyła się o 3,6%**.

W grudniu 2012 roku przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie mazowieckim kształtowało się na poziomie 1 313,9 tys. osób i było o 0,7% niższe niż przed rokiem.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w grudniu 2012 roku kształtowało się na poziomie 4.753,83 zł i było o 1,3% wyższe niż przed rokiem (wobec wzrostu o 2,6%) w poprzednim miesiącu i o 3,5% w grudniu 2011 roku). W sektorze publicznym przeciętne wynagrodzenie wyniosło 4.797,09 zł (o 6,0% więcej niż przed rokiem), a w sektorze prywatnym – 4.742,64 zł (o 0,1% więcej).

2.1.1. Poziom bezrobocie

W końcu grudnia 2012 roku na Mazowszu zarejestrowanych było 271 927 bezrobotnych, w tym 130 023 kobiety (47,8% ogółu bezrobotnych).

Tab. 1. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia w latach 2000-2012 w województwie mazowieckim

Rok	Liczba bezrobotnych		Stopa bezrobocia w %
	Ogółem	Wzrost/spadek w odniesieniu do roku poprzedniego	
2000	289 872	40 656	10,8
2001	346 118	56 246	14,4
2002	368 856	22 738	15,2
2003	363 554	5 302	15,4
2004	352 946	10 608	14,7

¹ Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2012 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012.

² Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym, stan na dzień 31 grudnia 2011 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012.

2005	332 525	20 421	13,8
2006	285 612	46 913	11,8
2007	219 924	65 688	9,0
2008	178 028	41 896	7,3
2009	224 480	46 452	9,0
2010	238 341	13 861	9,7
2011	246 739	6 723	9,8
2012	271 927	25 188	10,8

Źródło: *Bezrobocie w województwie mazowieckim, op.cit.*

W porównaniu z grudniem 2011 roku liczba bezrobotnych na Mazowszu **wzrosła o 25 188 osób (o 10,2%)**. **Bezrobocie wzrosło w 41 powiatach** województwa. Największy liczbowy wzrost odnotowano w miastach: Warszawa – o 7614 osób (o 18,3%) i Radom – o 1092 osoby (o 5,5%) oraz w powiatach: wołomińskim – o 2047 osób (o 21,5%), piaseczyńskim – o 973 osoby (o 19,6%), garwolińskim – o 888 osób (o 17,5%), mińskim – o 851 osób (o 19,0%) oraz radomskim – o 844 osoby (o 5,2%). **Biorąc pod uwagę poszczególne obszary województwa**, liczbowy wzrost bezrobocia odnotowano w każdym z nich, największy w obszarze warszawskim – o 16 869 osób (o 15,4%)³.

2.1.2. Stopa bezrobocia

W grudniu 2012 roku w województwie mazowieckim **stopa bezrobocia wynosiła 10,8%** (przy średniej dla kraju **13,4%**). Najniższą stopą bezrobocia w kraju wyróżniały się województwa:

- a) wielkopolskie – 9,9%,
- b) mazowieckie – 10,8%,
- c) śląskie – 11,1%
- d) małopolskie – 11,5%,

natomiast najwyższą województwa:

- a) kujawsko-pomorskie – 17,9%,
- b) zachodniopomorskie – 18,1%,
- c) warmińsko-mazurskie – 21,1%.

W porównaniu z grudniem 2011 roku stopa bezrobocia na Mazowszu wzrosła o 1,0 punkt procentowy (w kraju wzrost o 0,9 punktu procentowego). Wzrost stopy bezrobocia odnotowano w 41 powiatach, największy w powiatach: wołomińskim – o 2,4 punktu procentowego, gostynińskim – o 2,2 punktu procentowego oraz legionowskim – o 2,1 punktu procentowego. W powiecie warszawskim zachodnim spadek bezrobocia wyniósł 0,1 punktu procentowego⁴.

³ *Bezrobocie w województwie mazowieckim*, Wojewódzki Urząd Pracy, Warszawa, grudzień 2012.

⁴ www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/warsz/ASSETS_monitoring_bezrobocia_201212_woj_w5.pdf

Tab. 2. Wybrane kategorie osób bezrobotnych w latach 2011-2012

Wyszczególnienie	Grudzień 2011	Udział w %	Grudzień 2012	Udział w %
Bezrobotni ogółem	246 739	100	271 927	100
W tym:				
Kobiety	122 204	49,5	130 023	47,8
Mężczyźni	124 535	50,5	141 904	52,2
Poprzednio pracujący	192 938	78,2	215 974	79,4
Dotychczas niepracujący	53 801	21,8	55 953	20,6
Zamieszkali na wsi	108 992	44,2	118 669	43,6
Z prawem do zasiłku	39 648	16,1	45 145	16,6
Osoby w 12. miesiącu od dnia ukończenia nauki	13 503	5,5	14 235	5,2
Cudzoziemcy	865	0,4	957	0,4

Źródło: *Bezrobocie w województwie mazowieckim, op.cit.*

2.1.4. Dane o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej

Z rozeznaczonych zasobów wynika, że liczba osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej, w 2012 roku w gminach i powiatach województwa mazowieckiego wyniosła **233 469**, liczba rodzin – **159 612**, natomiast liczba osób w tych rodzinach – **416 752**. W 2012 roku zmniejszyła się liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej o 2494 osoby i 2369 rodzin w stosunku do 2011 roku. W roku 2013 planowane jest objęcie pomocą w formie pracy socjalnej 237 159 osób i 163 748 rodzin. Liczba świadczeń pieniężnych udzielonych klientom ośrodków pomocy społecznej w 2012 roku wyniosła 521 083, a świadczeń niepieniężnych – 13 786 521 (wraz z posiłkiem dla dzieci)⁵.

Wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminach i powiatach maleje liczba osób długotrwale (ponad 3 lata) z niej korzystających, która wynosi 122 629, a także liczba rodzin obejmowanych świadczeniami pomocy społecznej po raz pierwszy.

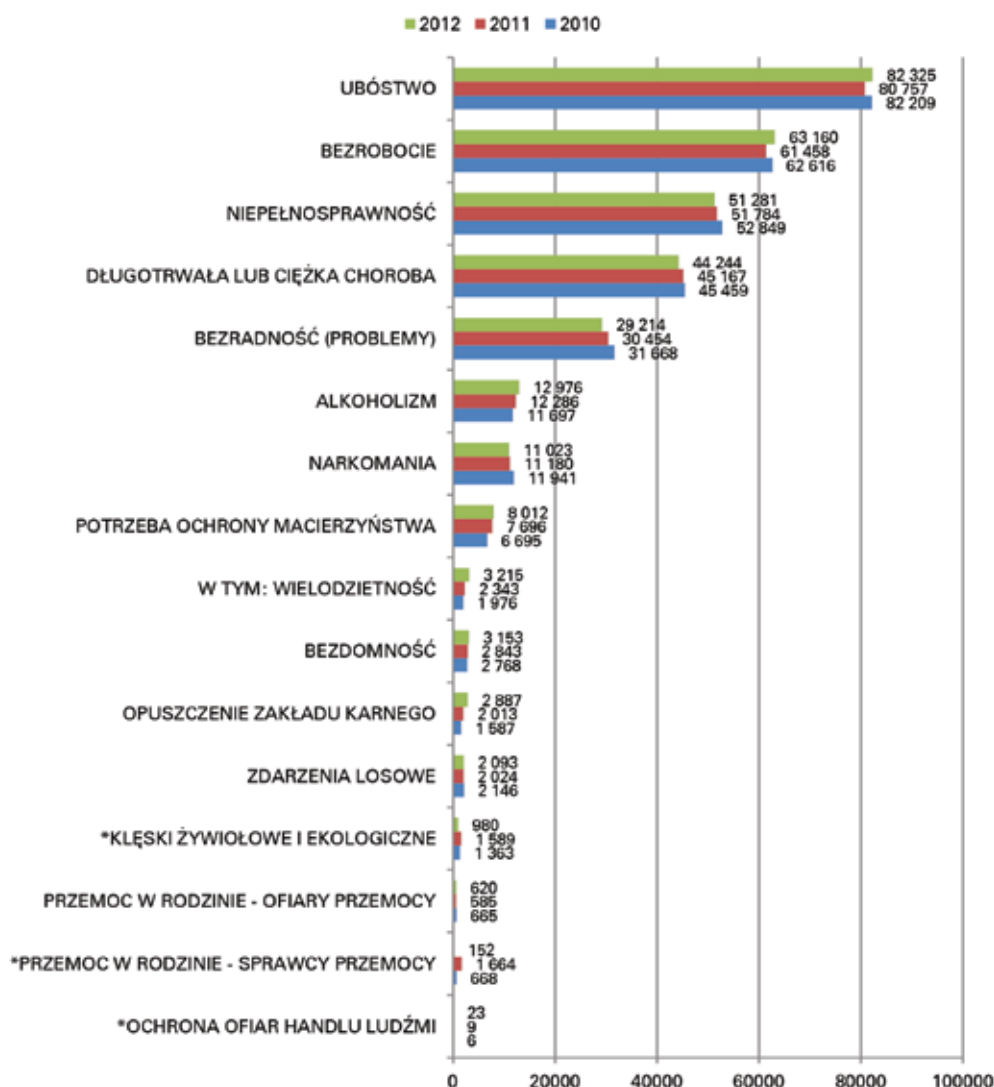
Z danych dotyczących potrzeb rozpoznanych przez ośrodki pomocy społecznej wynika, że najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodem ubiegania się o pomoc społeczną w województwie mazowieckim, obok bezrobocia i ubóstwa będą przede wszystkim: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, starość i samotność oraz bezradność rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

W województwie mazowieckim najważniejszym i najdotkliwszym problemem jest nadal ubożenie ludności. Tendencja wzrostowa w tym zakresie jest wciąż silna. Świadczy o tym wzrost liczby rodzin, którym przyznano świadczenie z tego

⁵ Ocena zasobów pomocy społecznej dla województwa mazowieckiego za 2012 rok, MCPS, opracowanie własne, 2013.

powodu o kolejne 1356 rodzin w stosunku do roku 2011. W wielu przypadkach przyczyną niekorzystnych zjawisk jest niski status materialny rodzin i ich niezaradność życiowa.

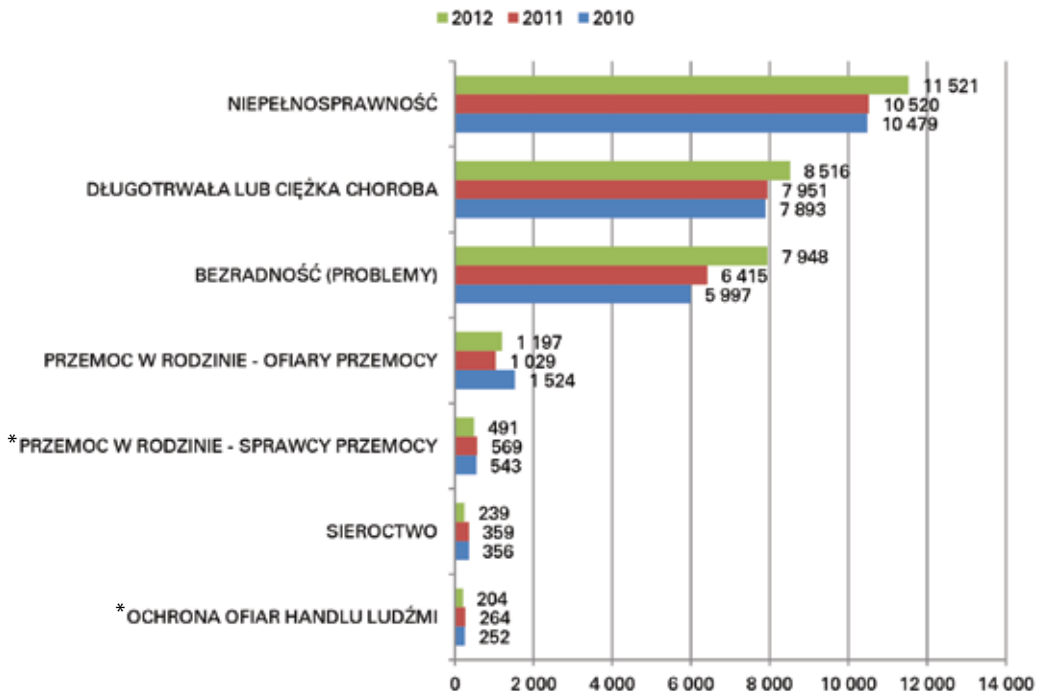
Ryc. 2. Liczba rodzin lub osób (*) w gminach ze względu na powód udzielenia pomocy i wsparcia

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej dla województwa mazowieckiego za 2012 rok, op.cit.

Ryc. 3. Liczba rodzin lub osób (*) w powiatach ze względu na powód udzielenia pomocy i wsparcia.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej dla województwa mazowieckiego za 2012 rok, op.cit.

2.1.5. Potrzeby w zakresie pomocy społecznej

WNIOSKI

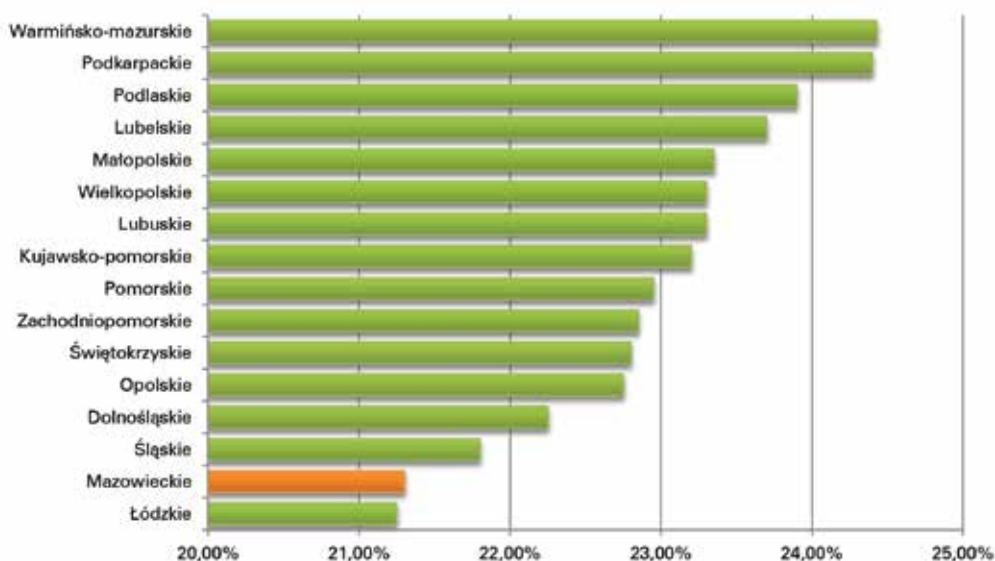
ZESTAWIANE DANE MAZOWIECKIEGO CENTRUM POLITYKI SPOŁECZNEJ (RYC. 2.) I WOJEWÓDZKIEGO URZĘDU PRACY (TAB. 1 I 2) WYRAŹNIE WSKAZUJĄ NA MECHANIZM „SPRĘŻENIA ZWROTNEGO” MIĘDZY SYTUACJĄ RODZINNO-BYTOWĄ I POŁOŻENIEM NA RYNKU PRACY.

KLIENCI JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH POMOCY SPOŁECZNEJ I INSTYTUCJI RYNKU PRACY TO W WIĘKSZOŚCI TE SAME OSOBY. TAK JAK Z PUNKTU WIDZENIA EFEKTYWNEJ POMOCY SPOŁECZNEJ (JOPS) NIEZBĘDNY JEST ASPEKT AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ, TAK Z PERSPEKTYWY SKUTECZNEJ AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ (IRP) NIEZMIERNIE ISTOTNY JEST WYMIAR ZWIĄZANY Z INKLUZJĄ SPOŁECZNĄ (WŁĄCZENIEM SPOŁECZNYM).

Niepokojącą tendencją jest szybkie zmniejszanie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (o ok. 13% od 1999 roku) i towarzyszący temu wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (szczególnie duży w aglomeracji warszawskiej i powiatach grodzkich).

Mimo iż w województwie mazowieckim mieszka najwięcej osób młodych (15-29 lat), relatywnie stanowią one najmniejszy udział procentowy w ogólnej liczbie ludności (poniżej 22%)⁶.

Ryc. 4. Odsetek młodych (15-29 lat) w ogólnej liczbie ludności wg województw (w %)

Źródło: M. Boni (red.), *Młodzi 2011*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2011.

W końcu listopada 2011 roku w urzędach pracy w całej Polsce zarejestrowanych było 730,7 tys. bezrobotnych do 30. roku życia i stanowili oni ponad 38% ogółu bezrobotnych. Zatem blisko czterech na dziesięciu bezrobotnych miało mniej niż 30 lat. Najwięcej młodych bezrobotnych zarejestrowanych było w województwach: **mazowieckim**, śląskim, małopolskim i podkarpackim⁷.

WNIOSEK

ZARÓWNO PROCENTOWY UDZIAŁ LUDZI MŁODYCH W OGÓLE MIESZKAŃCÓW MAZOWSZA, JAK I NARASTAJĄCY WŚRÓD NICH PROBLEM BEZROBOCIA WSKAZUJĄ NA POTRZEBĘ ADRESOWANIA DO NICH ADEKWATNYCH, ATRAKCYJNYCH I ALTERNATYWNYCH WOBEC TRADYCYJNEGO ZATRUDNIENIA FORM PODEJMOWANIA AKTYWNOŚCI.

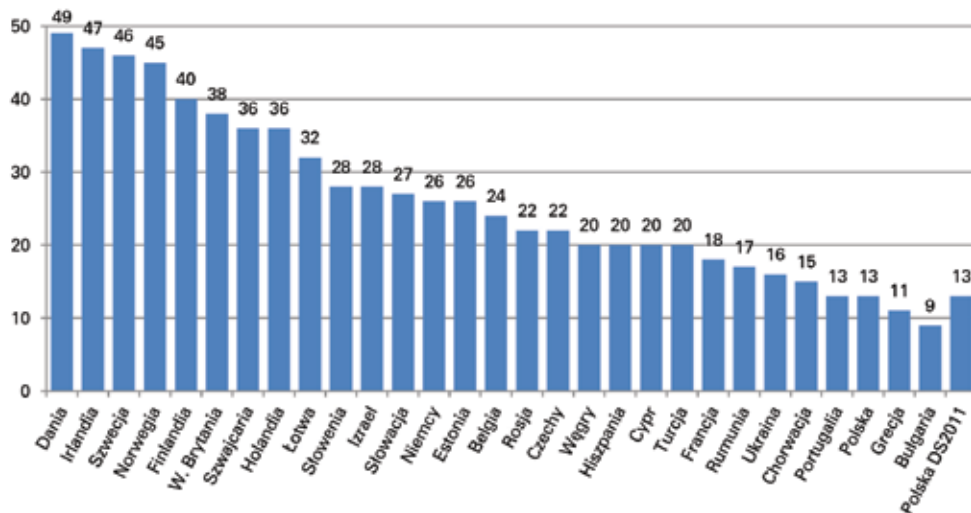
⁶ *Strategia Rozwoju Woj. Mazowieckiego do roku 2020 (aktualizacja)*, Samorząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa, maj 2006.

⁷ *Raport: Młodzi w liczbach*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2012.

2.1.6. Kapitał społeczny

Kapitał społeczny, odnoszący się do zaufania, więzi, poczucia wspólnoty, tożsamości, zaangażowania, współpracy i obywatelskich postaw mieszkańców jest niezwykle ważną kategorią w ekonomii społecznej. Wobec braku danych określających poziom i specyfikę kapitału społecznego na Mazowszu możemy odwołać się do badań europejskich oraz prowadzonych na poziomie całego kraju.

Ryc. 5. Odsetek osób w wieku 16 i więcej lat, ufających innym ludziom

Źródło: *Diagnoza Społeczna 2011, Rada Monitoringu Społecznego i European Social Survey 2008.*

2.1.7. Świadomość społeczna w zakresie ekonomii społecznej

Badania w zakresie świadomości i postrzegania ekonomii społecznej wśród mieszkańców Mazowsza nie były do tej pory prowadzone. Nie prowadzono też w tym zakresie badań na poziomie krajowym. Hipotezy dotyczące społecznej świadomości w zakresie ekonomii społecznej wysuwane były podczas prac Zespołu ds. opracowania Planu. Poniżej najczęściej pojawiające się obserwacje w tej dziedzinie:

- Wiedzę na temat ekonomii społecznej posiadają niszowe grupy bezpośrednio zaangażowane w jej rozwój (m.in. niektóre organizacje pozarządowe, instytucje pomocy społecznej i rynku pracy). W dużym stopniu wiąże się ona z realizacją projektów PO KL.
- Wśród ogółu mieszkańców znajomość samego terminu i zagadnień związanych z ekonomią społeczną jest niewielka.

- c) Osoby posiadające wiedzę nt. ekonomii społecznej można podzielić na grupy, których poglądy da się wyrazić stwierdzeniami:
- Ekonomia społeczna to sposób na efektywne działania w obszarach aktywizacji społecznej i zawodowej, a poniesione na jej rozwój koszty to inwestycja, która przyniesie zyski, zarówno społeczne, jak i ekonomiczne.
  - Ekonomia społeczna to zbiór bardzo kosztownych przedsięwzięć, kierowanych do osób, które nie są w stanie z nich korzystać. Korzyści czerpią głównie instytucje wsparcia i otoczenia ekonomii społecznej.

WNIOSKI

ZARÓWNO KAPITAŁ SPOŁECZNY, JAK I POZIOM ORAZ CHARAKTER ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ W ZAKRESIE EKONOMII SPOŁECZNEJ, WYDAJĄ SIĘ KLUCZOWE Z PUNKTU WIDZENIA JEJ ROZWOJU. WYRAŹNIE ZAZNACZA SIĘ BRAK PRECYZYJNYCH I MIARODAJNYCH DANYCH, DOTYCZĄCYCH TYCH OBSZARÓW. DLA ZOBRAZOWANIA STANU EKONOMII SPOŁECZNEJ KONIECZNE STAJE SIĘ ZEBRANIE MATERIAŁÓW I BADAŃ POZWALAJĄCYCH ODPOWIEDZIEĆ NA NASTĘPUJĄCE PYTANIA:

- JAKI JEST POZIOM I SPECYFIKA KAPITAŁU SPOŁECZNEGO MAZOWSZA? (TEORETYCY PRZEDMIOTU WSKAZUJĄ NA DWA RODZAJE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO – POZYTYWNY I NEGATYWNY)
- KTÓRE ZE SPOŁECZNYCH, KULTUROWYCH, GOSPODARCZYCH CZY ŚRODOWISKOWYCH ZASOBÓW MAZOWSZA MOGĄ STANOWIĆ PODSTAWĘ DO WZMACNIANIA KAPITAŁU SPOŁECZNEGO?
- JAKIE SĄ PRZEKONANIA I ZRÓŻNICOWANIE W ZAKRESIE WIEDZY NT. EKONOMII SPOŁECZNEJ WŚRÓD MIESZKAŃCÓW MAZOWSZA?
- JAKIEGO TYPU PRZEKAZ, WIZERUNEK EKONOMII SPOŁECZNEJ MIAŁBY SZANSĘ WZMOCNIĆ AKCEPTACJĘ, ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNE W ROZWÓJ EKONOMII SPOŁECZNEJ?

2.2. Podmioty ekonomii społecznej (PES)

W województwie mazowieckim działają obecnie m.in. następujące podmioty i instrumenty ekonomii społecznej:

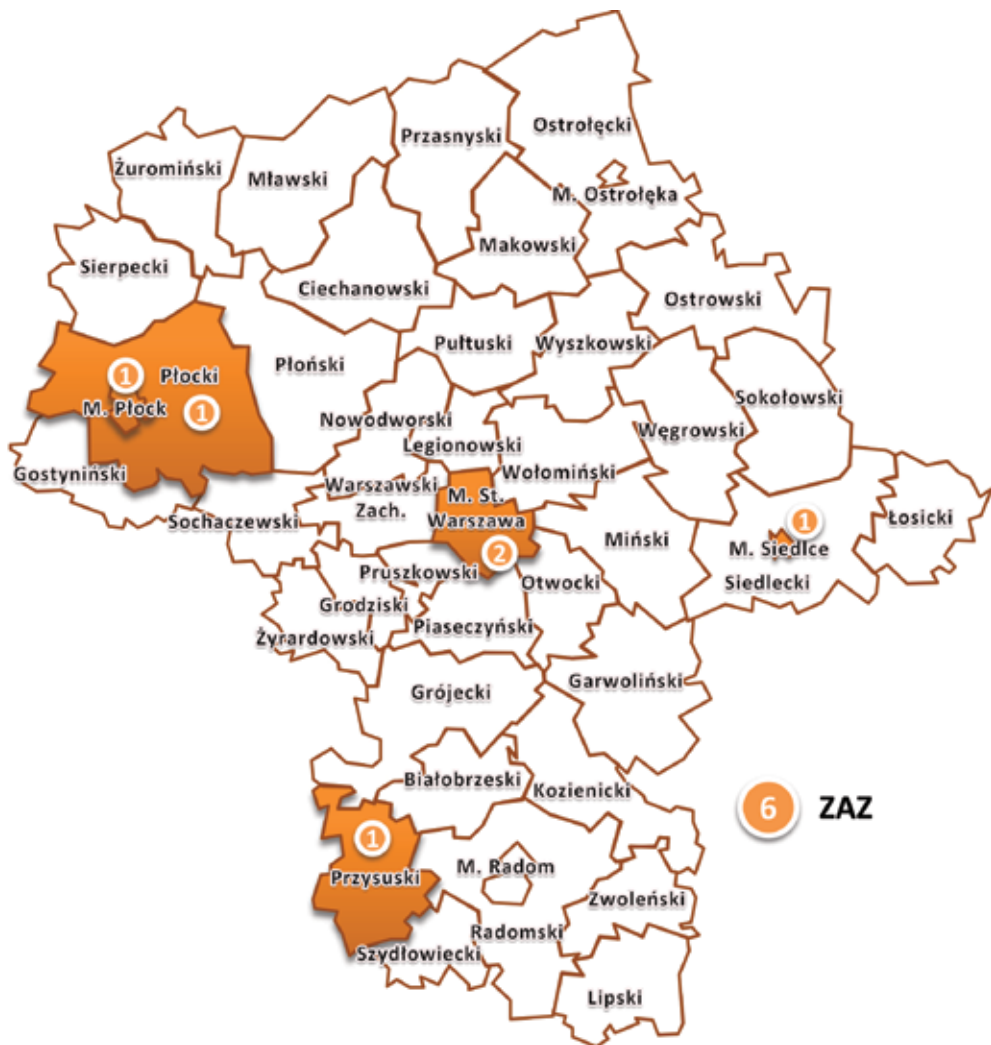
- a) **Zakłady Aktywności Zawodowej** – wyodrębnione organizacyjnie i finansowo jednostki tworzone przez powiat, gminę, stowarzyszenie lub inną organizację społeczną, których statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. W województwie mazowieckim powołano do życia 6 Zakładów Aktywności Zawodowej: 4 w dużych miastach (Warszawa, Płock, Siedlce), a 2 w mniejszych miejscowościach (Klów, Stanisławów).

Tab. 3. Zakłady aktywności zawodowej na Mazowszu

Lp.	Nazwa zakładu	Powiat	Adres
1.	Zakład Aktywności Zawodowej „Fundacji Ekonomii Społecznej Przystań”	m. Płock	ul. Tumska 13/6, 09-402 Płock
2.	Rolniczy Zakład Aktywności Zawodowej w Stanisławowie	płocki	Stanisławowo, gm. Drobin, pow. Płock
3.	Zakład Aktywności Zawodowej w Klwowie	przysuski	ul. Opoczyńska 45, 26-415 Klów
4.	Zakład Aktywności Zawodowej	m. Siedlce	ul. Chopina 10, 08-110 Siedlce
5.	Galeria „Apteka Sztuki” Zakład Aktywności Zawodowej Osób Niepełnosprawnych Stowarzyszenia „Otwarte Drzwi”	m.st. Warszawa	ul. Wyzwolenia 3 lok. 5, 00-572 Warszawa
6.	Fundacja na rzecz Umocniania Więzi Rodzinnych i Społecznych „Synapsis”	m.st. Warszawa	ul. Ondraszka 3, 02-085 Warszawa,

Źródło: Rejestr Zakładów Aktywności Zawodowej woj. mazowieckiego, www.mazowieckie.pl

Ryc. 6. Zakłady Aktywności Zawodowej na Mazowszu

Źródło: www.mazowieckie.pl

- c) **Centra Integracji Społecznej** – celem ich działalności jest reintegracja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo. Na Mazowszu funkcjonuje **5 Centrów Integracji Społecznej** zlokalizowanych w dużych miastach (Płock, Radom, Siedlce, Warszawa).

Tab. 4. Centra Integracji Społecznej na Mazowszu

Lp.	Nazwa Centrum Integracji Społecznej	Powiat	Podmiot prowadzący
1.	Centrum Integracji Społecznej w Płocku	m. Płock	Katolickie Stowarzyszenie Pomocy im. św. Brata Alberta, ul. Kościuszki 5, 09-402 Płock
2.	Centrum Integracji Społecznej w Płocku	m. Płock	Stowarzyszenie Centrum Innowacji Społeczeństwa Informacyjnego w Płocku, ul. Królowej Jadwigi 2 lok. 27, 09-402 Płock
3.	Centrum Integracji Społecznej w Siedlcach	m. Siedlce	Caritas Diecezji Siedleckiej, ul. B-pa Świrskiego 57, 08-110 Siedlce
4.	Centrum Integracji Społecznej w Radomiu	m. Radom	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Dorosłym w Radomiu, ul. Zubrzyckiego 2, 26-600 Radom
5.	Centrum Integracji Społecznej w Warszawie	m.st. Warszawa	Caritas Archidiecezji Warszawskiej, ul. Krakowskie Przedmieście 62, 00-322 Warszawa

Źródło: Rejestr jednostek organizacyjnych posiadających status Centrum Integracji Społecznej w województwie mazowieckim, www.mazowieckie.pl

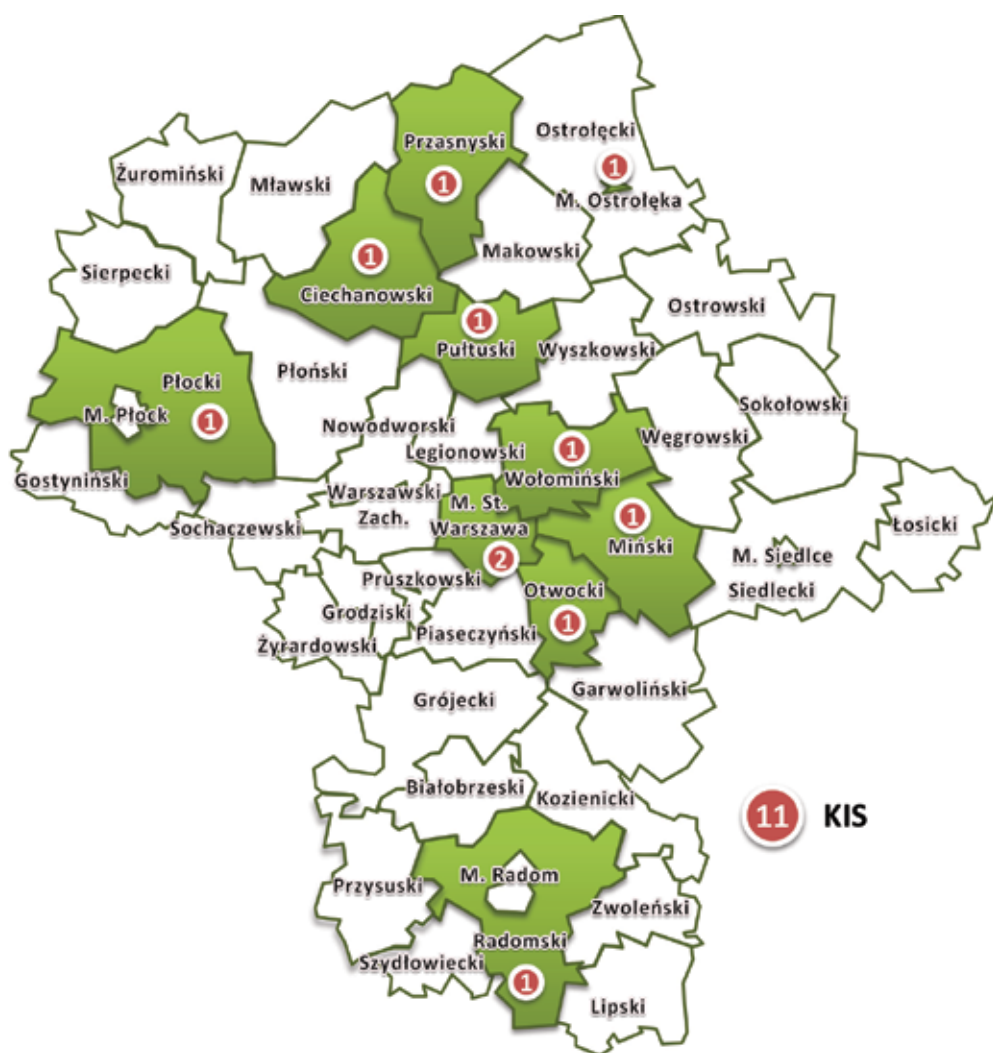
Ryc. 8. Centra Integracji Społecznej na Mazowszu

Źródło: www.mazowieckie.pl

- d) **Kluby Integracji Społecznej** – usytuowane najczęściej w strukturach ośrodków pomocy społecznej. KIS jest powoływany przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową. Jego działalność skupiona jest na udostępnianiu informacji dla osób bezrobotnych oraz organizacji prac społecznie użytecznych i robót publicznych. Według rejestru wojewody mazowieckiego na terenie województwa mazowieckiego znajduje się **11 Klubów Integracji Społecznej** zlokalizowanych w 10 powiatach.

Ryc. 9. Kluby Integracji Społecznej na Mazowszu

Źródło: www.mazowieckie.pl

Tab. 5. Kluby Integracji Społecznej województwa mazowieckiego

Lp.	Nazwa Klubu Integracji Społecznej	Powiat	Podmiot prowadzący
1.	Klub Integracji Społecznej, ul. Krasińskiego 4, 06-406 Opinogóra Górna	ciechanowski	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Opinogórze Górnej, ul. Krasińskiego 4, 06-406 Opinogóra Górna
2.	Klub Integracji Społecznej „Aktywni”, ul. Kościuszki 25A, 05-300 Mińsk Mazowiecki	miński	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mińsku Mazowieckim, ul. Kościuszki 25A, 05-300 Mińsk Mazowiecki
3.	Klub Integracji Społecznej „Progres”, ul. Hallera 12, 07-410 Ostrołęka	m. Ostrołęka	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Ostrołęce, ul. Hallera 12, 07-410 Ostrołęka
4.	Klub Integracji Społecznej w Gminie Wiązowna „Wiązowskie ścieżki do kariery!”, Radiówek 25, 05-462 Wiązowna	otwocki	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Dorosłym w Radomiu, 26-600 Radom, ul. Zubrzyckiego 2
5.	Klub Integracji Społecznej „Aktywni zawodowo i społecznie”, ul. Stary Rynek 13, 09-530 Gąbin	płocki	Fundacja Q, ul. Wieniawska 6/26, 20-071 Lublin
6.	Klub Integracji Społecznej i Samopomocy, ul. 17 Sierpnia 58, 06-100 Pułtusk	pułtuski	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pułtusku, ul. 17 Sierpnia 58, 06-100 Pułtusk
7.	Klub Integracji Społecznej, ul. Stanisława Kostki 5, 06-300 Przasnysz	przasnyski	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Przasnyszu, ul. Stanisława Kostki 5, 06-300 Przasnysz
8.	Klub Integracji Społecznej „Aktywni Razem”, Osiedle Staszica 13, 27-100 Iłża	radomski	Fundacja Q, ul. Wieniawska 6/26, 20-071 Lublin
9.	Klub Integracji Społecznej Stowarzyszenia „Otwarte Drzwi”, ul. Równa 10/3, 03-418 Warszawa	m.st. Warszawa	Stowarzyszenie „Otwarte Drzwi”, ul. Równa 10/3, 03-418 Warszawa
10.	Klub Integracji Społecznej „Aktywni i samodzielni!”, ul. Pokorna 2, lok. 608, 00-199 Warszawa	m.st. Warszawa	Fundacja Bene Vobis, al. Wojska Polskiego 50/54 lok. 56, 01-554 Warszawa
11.	Klub Integracji Społecznej, ul. Warszawska 2, 05-240 Tłuszcz	wołomiński	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu, ul. Warszawska 2, 05-240 Tłuszcz

Źródło: Rejestr Klubów Integracji Społecznej w województwie mazowieckim, www.mazowieckie.pl

2.2.1. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe – organizacje obywatelskie (założone przez obywateli lub ich organizacje) działające z własnej inicjatywy na rzecz wybranego interesu publicznego i niedziałające dla osiągnięcia zysku. Z informacji zawartych w ogólnopolskiej bazie organizacji pozarządowych (www.bazy.ngo.pl) wynika, że na terenie województwa mazowieckiego jest zarejestrowanych **21 425 organizacji pozarządowych**. Według dziedzin prowadzonej działalności są one podzielone na organizacje działające:

- a) w celu przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych (4895),
- b) w zakresie ochrony zdrowia (2157),
- c) w zakresie ochrony praw (1497),
- d) w zakresie przeciwdziałania bezrobociu, rozwoju gospodarczego (1705),
- e) w zakresie nauki, kultury, ekologii (5611),
- f) w zakresie działalności międzynarodowej, wspólnot lokalnych, aktywności społecznej (3030),
- g) w obszarze tożsamości i tradycji narodowych (1284),
- h) w zakresie sportu, turystyki i wypoczynku (4562),
- i) w zakresie bezpieczeństwa publicznego (2507),
- j) w innych dziedzinach (1255).

Z zakresu szeroko pojętej pomocy społecznej można wyróżnić organizacje pozarządowe działające w sferze:

- a) pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania ich szans (2402),
- b) wsparcia osób niepełnosprawnych (1192),
- c) wsparcia osób w wieku emerytalnym (352),
- d) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym (486),
- e) integracji i reintegracji zawodowej i społecznej (321),
- f) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (53).

2.2.2. Działalność odpłatna i gospodarcza organizacji pozarządowych

„Od kilku już lat podstawową formułą działalności ekonomicznej organizacji stała się odpłatna działalność statutowa, zdefiniowana w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Jednak z rozwiązania tego korzysta wciąż zaledwie jedna na 10 organizacji. Co więcej, o ile do niedawna jej popularność rosła, o tyle w ciągu ostatnich dwóch lat doszło do odwrócenia tego trendu – sektor wyraźnie wycofuje się z tego rodzaju aktywności. Jeszcze mniej powszechna jest działalność gospodarcza (prowadzona przez jedną na 20 organizacji), jednak to właśnie ona częściej przynosi stowarzyszeniom i fundacjom rzeczywiście duże pieniądze. Warto jednak zauważyć, że część organizacji pobiera opłaty za swoje usługi, choć nie prowadzi działalności ekonomicznej w żadnej z wyżej wymienio-

nych form. Wyniki badania wskazują więc na przesuwanie się sektora pozarządowego w niesprecyzowaną żadnymi przepisami szarą strefę nierejestrowanych płatności za usługi. Coraz więcej z nich pobiera opłaty za usługi, ale coraz mniej czyni to oficjalnie⁸.

„W przypadku ponad połowy organizacji prowadzących działalność gospodarczą (56% lub ok. 3% ogółu organizacji) przedmiot tej działalności w całości lub w dużej części pokrywa się z ich działalnością statutową. W jednym na trzy przypadki (ok. 2% ogółu organizacji) obszary te pokrywają się częściowo. Tylko jedna na 10 organizacji – przedsiębiorców stwierdza wyraźnie, że te sfery są w nich całkowicie oddzielone. Większość organizacji angażujących się w działalność gospodarczą (60%) nie zanotowała w ostatnim roku znaczących zysków z tego tytułu, ale też nie poniosła strat. Blisko 30% zadeklarowało znaczący zysk (przekraczający 10% ogółu przychodów organizacji), a 7% – znaczącą stratę⁹”.

Wśród organizacji prowadzących działalność gospodarczą połowa (51%) planuje ją rozwinąć, a 41% – utrzymać na podobnym poziomie jak w chwili badania. Ok. 2% chce zmniejszyć jej skalę lub w ogóle ją zakończyć, ewentualnie zawiesić, 6% nie potrafi sprecyzować swoich planów w tej dziedzinie. Plany rozwoju odpłatnej działalności nie dla zysku ma 39% organizacji ją prowadzących, a 47% – nie chce zmieniać jej skali. Tylko 1% planuje zamknięcie, zawieszenie lub ograniczenie działalności odpłatnej, ale aż 10% nie ma żadnych sprecyzowanych planów związanych z tą działalnością¹⁰.

Ryc. 11. Obszary działalności ekonomicznej organizacji w 2010 roku

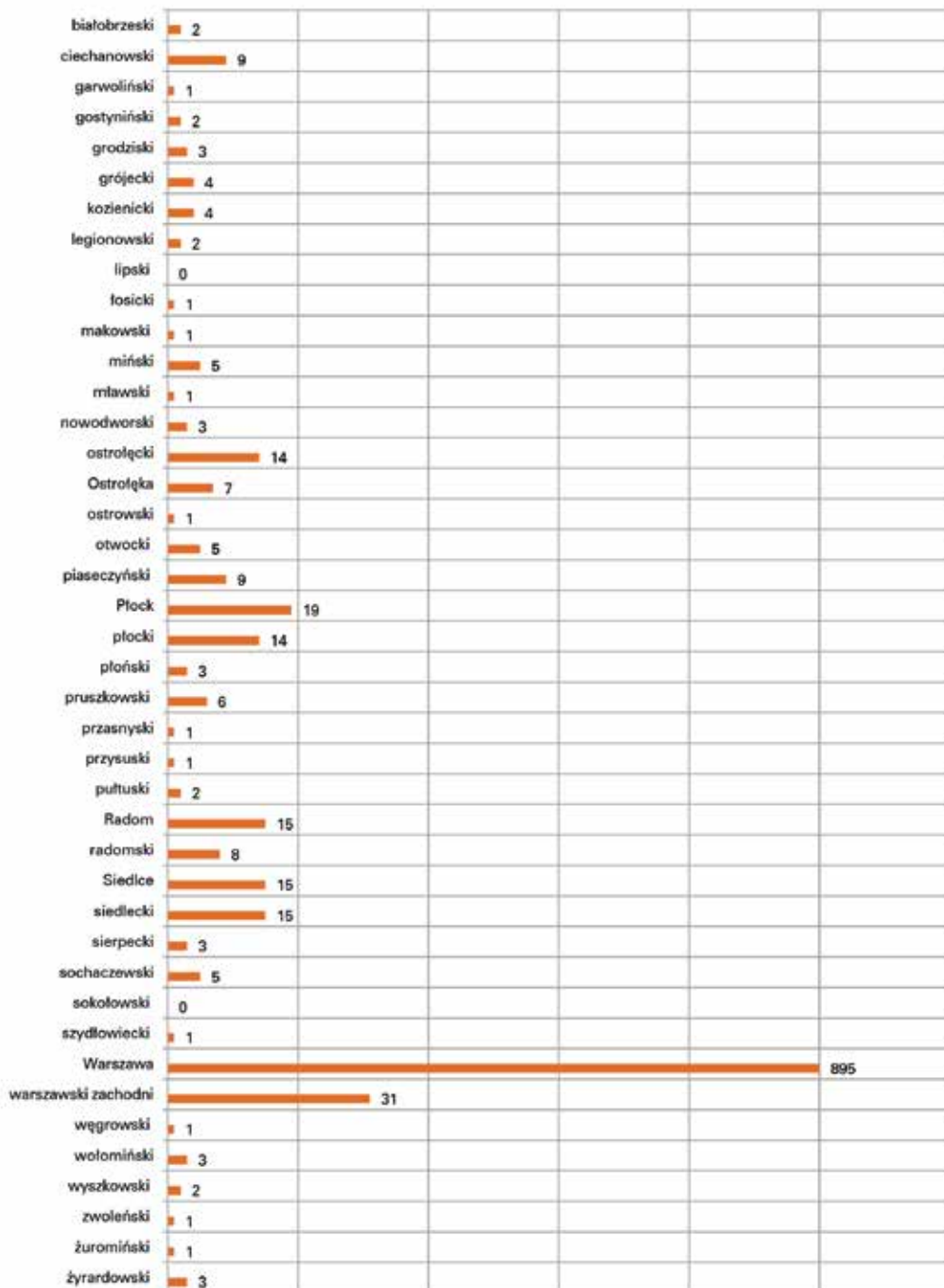
Źródło: Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych, op. cit.

⁸ Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2010.

⁹ Tamże.

¹⁰ Tamże.

Ryc. 12. Liczba NGO w powiatach województwa mazowieckiego

Źródło: bazy.ngo.pl

WNIOSKI

DANE DOTYCZĄCE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH WSKAZUJĄ NA DUŻY POTENCJAŁ TEGO SEKTORA NA MAZOWSZU. JEDNOCZEŚNIE TAKŻE W TYM PRZYPADKU WYRAŹNE JEST SILNE ZRÓŻNICOWANIE MIĘDZY WARSZAWĄ A POZOSTAŁĄ CZĘŚCIĄ WOJEWÓDZTWA.

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA I ODPŁATNA ORGANIZACJI NIE STANOWI POWSZECHNEJ FORMUŁY PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI, W SZCZEGÓLNOŚCI POZA CENTRALNĄ CZĘŚCIĄ WOJEWÓDZTWA.

NIEPOKOJĄCA JEST TENDENCJA „ROZMYWANIA” FORMY PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI, Z TYTUŁU PROWADZENIA KTÓREJ ORGANIZACJE POBIERAJĄ OPŁATY.

2.2.3. Spółdzielnie

Według danych GUS z końca 2005 roku w Polsce zarejestrowanych było nieco ponad 18 tys. spółdzielni. Jednak część z nich w praktyce nie prowadzi działalności. Krajowa Rada Spółdzielcza szacuje liczbę aktywnych spółdzielni w Polsce na około 12 tys. podmiotów. Najwięcej spółdzielni zarejestrowanych jest na Mazowszu – 2,3 tys. (wiąże się to z faktem, że w stolicy koncentrują się spółdzielnie o zasięgu ogólnokrajowym). Jeśli mierzyć wielkość sektora spółdzielczego przeciętną liczbą spółdzielni w gminie, województwo mazowieckie zajmuje drugie miejsce w Polsce (po woj. zachodniopomorskim), jednak po wyłączeniu z analizy Warszawy, Mazowsze pod względem liczby spółdzielni w gminie znajduje się na 12. miejscu. Można więc powiedzieć, że mazowieckie spółdzielnie koncentrują się przede wszystkim w Warszawie¹¹.

Ryc. 13. Udział poszczególnych typów podmiotów wśród aktywnych spółdzielni

Typy spółdzielni	Szacowany udział
Spółdzielnie mieszkaniowe	32,7%
Samopomoc Chłopska	13,8%
Spółdzielnie pracy i usługowe poza rolnictwem	11,6%
Rolnicze spółdzielnie produkcyjne (RSP)	9,0%
Spółdzielnie kółek rolniczych (SKR)	6,9%
Inne spółdzielnie wiejskie	6,8%
Banki spółdzielcze	6,2%
Spółdzielnie konsumentów – spożywcze	3,6%
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	2,6%

¹¹ *Kondycja, potrzeby i bariery podmiotów ekonomii społecznej na Mazowszu oraz ich współpraca z instytucjami administracji publicznej*, Deskresearch, FISE 2009.

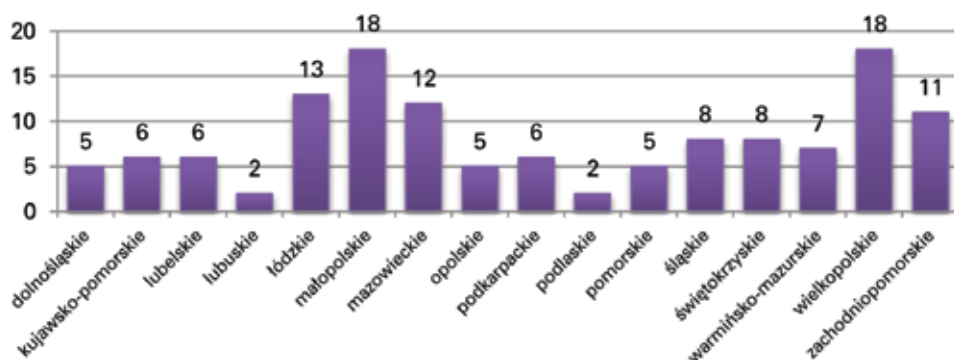
Spółdzielnie rzemieślnicze (oprócz budowlanych) i rękodzieła artystycznego	2,2%
Spółdzielnie rzemieślnicze – budowlane	1,4%
Grupy producentów rolnych (GPR)	1,2%
Spółdzielnie użytkowników (poza spożywczyimi, mieszkaniowymi, bankowymi – bez rolniczych)	1,1%
SKOK	1,0%
Razem	100,0%

Źródło: Kondycja, potrzeby i bariery podmiotów ekonomii społecznej na Mazowszu oraz ich współpraca z instytucjami administracji publicznej, op.cit.

2.2.4. Spółdzielnie społeczne

Z rejestru prowadzonego przez Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Społecznych wynika, że na Mazowszu są zarejestrowane 63 spółdzielnie społeczne (stan na dzień 24 kwietnia 2013 roku).

Ryc. 14. Przyrost spółdzielni społecznych w 2011 roku

Źródło: Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni społecznych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach społecznych za okres 2010-2011 r., Departament Pożytku Publicznego, MPiPS.

1. Najważniejsze wewnętrzne problemy spółdzielni (region centralny):
  - a) konflikty wewnętrzne,
  - b) nierównomierna aktywność członków spółdzielni.
2. Najważniejsze zewnętrzne problemy spółdzielni (region centralny):
  - a) trudności w pozyskiwaniu zadań na rynku komercyjnym lub zadań zleconych przez administrację publiczną,
  - b) brak zrozumienia dla problemów spółdzielczości społecznej i zainteresowania ze strony władz lokalnych¹².

¹² Tamże.

2.2.5. Dotacje z Funduszu Pracy i PFRON

Osobom zainteresowanym podjęciem działalności w formie spółdzielni socjalnej przysługuje prawo ubiegania się o jednorazową dotację ze środków Funduszu Pracy na podjęcie działalności gospodarczej w wysokości nieprzekraczającej czterokrotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia na każdego członka założyciela spółdzielni socjalnej oraz trzykrotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia na każdego członka przystępującego do już istniejącej spółdzielni socjalnej (art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy). Osoby niepełnosprawne mogą ubiegać się o dotacje z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W latach 2010-2011 w województwie mazowieckim z PFRON nie przeznaczono środków na dotacje na utworzenie spółdzielni socjalnej¹³.

Ryc. 15. Wydatki z Funduszu Pracy w roku 2010 w ujęciu wojewódzkim

Województwo	Kwota całkowita wydatków z Funduszu Pracy na przedmiotowe dotacje (w tys. zł)	Dominujący PUP	Kwota wydatków dominujących PUP z Funduszu Pracy na przedmiotowe dotacje (w tys. zł)
dolnośląskie	83,5	Świdnica	74,0
kujawsko-pomorskie	186,4	Chełmno	126,4
lubelskie	0	-	0
lubuskie	63,0	Żary	63,0
łódzkie	0	-	0
małopolskie	198,0	Kraków	138,0
mazowieckie	240,0	miasto st. Warszawa	201,3
opolskie	0	-	0
podkarpackie	187,9	Leżajsk	127,9
podlaskie	66,0	Łomża	66,0
pomorskie	321,4	Kwidziń	125,3
śląskie	103,2	Żywiec	64,5
świętokrzyskie	98,0	Ostrowiec Świętokrzyski	50,0
warmińsko-mazurskie	161,6	Lidzbark Warmiński	123,5
wielkopolskie	295,7	Kalisz	112,9
zachodniopomorskie	131,0	Łobez	61,6

Źródło: Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych, działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2010-2011 r., op.cit.

¹³ *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych, działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2010-2011 r., op.cit.*

2.2.6. Organizacje wzajemnościowe, kooperatywy, spółki not-for-profit, inne podmioty

W trakcie prowadzonej na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu analizy zastanych danych, dotyczących podmiotów ekonomii społecznej, działających na terenie Mazowsza, nie udało się zgromadzić aktualnych, miarodajnych i wiarygodnych danych. Istnieje potrzeba przeprowadzenia przekrojowych badań w tym zakresie, uwzględniających rozmaite formy działań w obszarze ekonomii społecznej. Zasadne wydaje się rozszerzenie badań w tym zakresie na inicjatywy i działalność grup nieformalnych, które realizują założenia ekonomii społecznej, nie korzystając ze wsparcia i nie przypisując sobie szyldu „ekonomia społeczna”. Ciekawym przykładem takich działań, który wskazywać może na kierunek prowadzenia przyszłych badań w tym zakresie, jest Warszawska Kooperatywa Spożywcza.

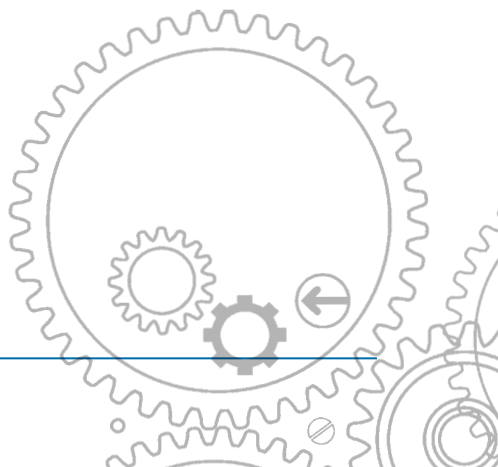
„Warszawska Kooperatywa Spożywcza to inicjatywa konsumentów, którzy chcą budować sprawiedliwą, demokratyczną i ekologiczną gospodarkę. Chcemy jeść zdrową żywność za sprawiedliwe ceny. Budujemy sieć współpracy producentów i konsumentów, w której celem jest zaspokajanie potrzeb, a nie zysk. Staramy się, aby kupowane przez nas produkty w coraz większym stopniu pochodziły z upraw ekologicznych, spełniały standardy etyczne, omijały pośredników i zachowywały niską cenę. Działamy od stycznia 2010 roku”¹⁴.

Warto wspomnieć, że charakter tego przedsięwzięcia stwarza warunki do wykorzystania potencjału ekonomicznego Warszawy, przy jednoczesnym wspieraniu słabiej rozwiniętych części Mazowsza.

2.3. Wsparcie ekonomii społecznej

Perspektywa finansowa 2007-2014 dla funduszy unijnych to okres formowania systemu wsparcia na poziomie krajowym, regionalnym i subregionalnym. Kluczową rolę odegrały (i odgrywają) w tym zakresie Poddziałanie 7.2.2 i Działanie 1.19 prowadzone w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL).

¹⁴ www.kooperatywy.pl

Ryc. 16. Struktura wsparcia tworzona w ramach PO KL

Tab. 6. Wykaz projektów realizowanych w ramach Poddziałania 7.2.2 PO KL w latach 2011-2013

Lider	Nazwa projektu	Miejscowość	Województwo	Okres działania
Dr Notes	Ambasada sukcesu – centrum wsparcia podmiotów ekonomii społecznej	Warszawa	mazowieckie	08.2011 - 07.2013
Fundacja SYNAPSIS	Czas na ekonomię. Poszukiwanie i testowanie nowych możliwości podniesienia poziomu samofinansowania instytucji ekonomii społecznej	Warszawa	mazowieckie	02.2011 - 02.2013
Zielonkowskie Forum Samorządowe	Kompleksowe wsparcie instytucji otoczenia sektora ekonomii społecznej w powiecie wołomińskim	Zielonka	mazowieckie	09.2010 - 12.2012
Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej	Warszawa	mazowieckie	10.2011 - 09.2013
Polski Komitet Pomocy Społecznej	POTENCJAŁ SPOŁECZNY – Wsparcie sektora ekonomii społecznej w powiecie szydłowieckim	Warszawa	mazowieckie	12.2010 - 06.2012
Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw	RAZEM! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej	Radom	mazowieckie	12.2010 - 05.2012
Stowarzyszenie Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych – BORIS	Regionalna Platforma Współpracy na rzecz Inicjatyw ES	Warszawa	mazowieckie	12.2010 - 12.2012
Łosickie Stowarzyszenie Rozwoju EQUUS	TU TEŻ JEST PRACA	Łosice	mazowieckie	12.2010 - 12.2012
Zakład Doskonalenia Zawodowego w Warszawie	Wsparcie ekonomii społecznej na Mazowszu	Warszawa	mazowieckie	07.2011 - 06.2013
Ogólnopolskie Stowarzyszenie Świadczące Pomoc Osobom Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych „Trzeźwy Kierowca”	Wsparcie Klubów Integracji Społecznej w ruchu abstynenckim na Mazowszu	Warszawa	mazowieckie	12.2010 - 06.2012

Źródło: Analiza własna MCPS, 2012.

Dynamiczne zmiany, zmienny zakres tematyczny i geograficzny działań realizowanych w ramach Poddziałania 7.2.2 powodują, że trudno nakreślić kompletny obraz systemu wsparcia ekonomii społecznej na Mazowszu. W grudniu 2012 roku odbyło się spotkanie OWES, organizowane przez Fundację Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, podczas którego podjęto próbę nakreślenia struktury wsparcia w kontekście jego subregionalizacji na Mazowszu.

Ryc. 17. Projekty z Poddziałania 7.2.2, trwające w 2013 r., związane ze wsparciem ekonomii społecznej

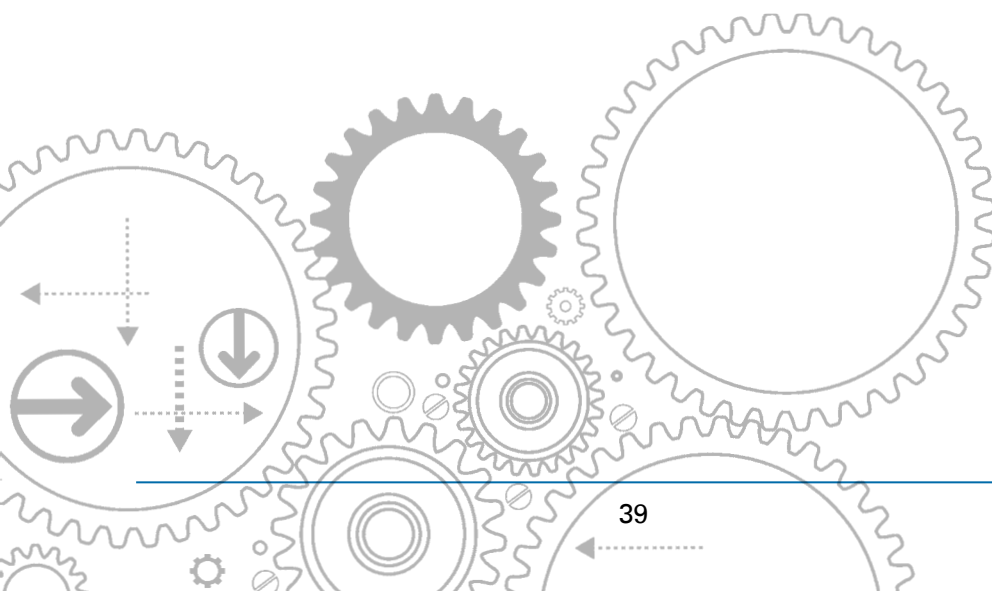

Źródło: Analiza własna MCPS, 2012.

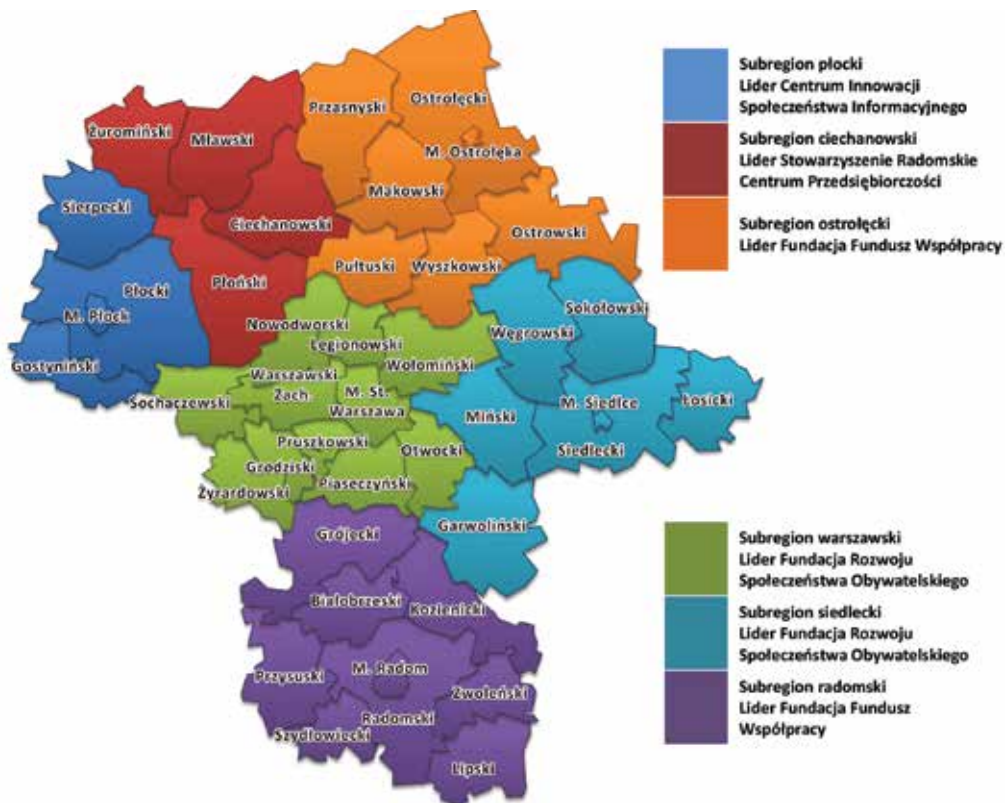
Ryc. 18. Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, działające na poziomie subregionów w 2012 roku

Subregion	Powiaty	Lider OWES
Płocki	gostyniński, płocki, sierpecki oraz miasto Płock	Centrum Innowacji Społeczeństwa Informacyjnego
Ciechanowski	mławski, płoński, żuromiński, przasnyski, ciechanowski oraz miasto Ciechanów	Stowarzyszenie Radomskie Centrum Przedsiębiorczości
Ostrołęcki	ostrołęcki, makowski, pułtuski, wyszkowski, ostrowski oraz miasto Ostrołęka	Fundacja Fundusz Współpracy
Siedlecki	łosicki, sokołowski, węgrowski, siedlecki, miński, garwoliński, oraz miasto Siedlce	Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
Radomski	lipski, zwoleński, radomski, szydłowiecki, przysuski, białobrzegi, kozienicki, grójecki oraz miasto Radom	Fundacja Fundusz Współpracy
Warszawski	nowodworski, legionowski, wołomiński, otwocki, piaseczyński, przyski, grodzki, żyrardowski, sochaczewski, warszawski zachodni oraz m.st. Warszawa	Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Źródło: Analiza własna MCPS, 2012.

Ryc. 19. Zasięg oddziaływania OWES na Mazowszu w 2012 roku

Źródło: Analiza własna MCPS, 2012.

Poddziałanie 7.2.2. nie wyczerpuje inicjatyw wpisujących się w strukturę wsparcia ekonomii społecznej. Przykładem może być działalność Stowarzyszenia Krajowy Ruch Ekologiczno-Społeczny.

WNIOSEK

STRUKTURA WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ WYMAGA UPORZĄDKOWANIA I STANDARYZACJI. ISTOTNE JEST TAKŻE WZMACNIANIE WSPÓŁPRACY I SIECIOWANIE MIĘDZY OŚRODKAMI WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ ORAZ INNYMI PODMIOTAMI, DZIAŁAJĄCYMI NA RZECZ ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ.

2.4. Otoczenie instytucjonalne

Jednostki samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne pomocy społecznej i instytucje rynku pracy to kluczowe instytucje otoczenia ekonomii społecznej. Wiele z przytoczonych powyżej danych dotyczy także tych instytucji. Poniżej przedstawiono wybrane informacje, które mogą wskazywać kierunki przyszłych działań, związanych ze wzmacnianiem roli instytucji otoczenia ekonomii społecznej:

1. 145 gmin województwa mazowieckiego (na 331) uchwaliło roczne programy współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Najczęściej wymienianymi przez JOPS problemami we współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami (w tym PES) są:

- mała liczba organizacji pozarządowych na terenie gminy/powiatu,
- brak odpowiedniego przygotowania ich kadr,
- statutowe nastawienie na realizację zadań innych niż z zakresu pomocy społecznej,
- brak wystarczających środków na zlecenie zadań,
- brak dostatecznej współpracy i zaangażowania tych podmiotów w działania społeczne.

Cztery powiatowe centra pomocy rodzinie (na 37) prowadzą projekty konkursowe w ramach PO KL, a trzy uczestniczą jako partner w innym projekcie. Szesnaście ośrodków pomocy społecznej (na 327) realizowało projekty konkursowe, a osiem z nich uczestniczyło w partnerstwie w ramach innego projektu PO KL¹⁵.

Z wyjątkiem m.st. Warszawy dotacje na utworzenie spółdzielni socjalnych w latach 2010 i 2011 stanowiły znikomą część środków z Funduszu Pracy zagospodarowanych przez powiatowe urzędy pracy (około 40 tys. zł)¹⁶.

Na Mazowszu działa jedna spółdzielnia socjalna osób prawnych, prowadzona z udziałem trzech jednostek samorządu terytorialnego. W dniu 2 października 2012 r. została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym w Warszawie Spółdzielnia Socjalna Osób Prawnych „Centrum Usług Środowiskowych” z siedzibą w Słupnie. Założycielami spółdzielni są: gmina Słupno, gmina Bulkowo, gmina Mała Wieś, Stowarzyszenie Innowacji Społeczeństwa Informatycznego w Płocku oraz Parafia Rzymskokatolicka św. Marcina w Słupnie¹⁷.

2.5. Społeczna odpowiedzialność biznesu

Wśród obszarów objętych analizą ten dostarcza stosunkowo najmniej zastanych danych. Wynika to między innymi z faktu, że włączanie społecznej odpowiedzialności biznesu do ekonomii społecznej nie jest powszechnie stosowane. Jednak ze względu na wielkość tego sektora na Mazowszu uznano, że jego włączenie do działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej będzie miało istotne znaczenie dla tego obszaru w odróżnieniu od innych rejonów kraju.

¹⁵ Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej dla województwa mazowieckiego na 2011 rok, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej, Warszawa 2011.

¹⁶ Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych, działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2010-2011 r., op.cit.

¹⁷ <http://gops.slupno.eu>

Istotne z punktu widzenia zaangażowania biznesu w rozwój ekonomii społecznej wydają się koncepcja **odpowiedzialnego inwestowania** (ang. Responsible Investing, RI) oraz koncepcja **Środowisko – Społeczeństwo – Zarządzanie** (ang. Environment, Society, Governance, ESG). Koncepcja odpowiedzialnego inwestowania (RI) polega na uwzględnianiu aspektów związanych ze środowiskiem, społeczeństwem i łańcem korporacyjnym (ESG) w całym procesie podejmowania decyzji inwestycyjnych oraz w praktykach właścicielskich. Nie chodzi tu o filantropię czy też o rezygnowanie z maksymalizowania stopy zwrotu na rzecz społeczno-środowiskowego pożytku. Inwestycja nie byłaby inwestycją, gdyby zaprzeczała korzyściom ekonomicznym. Chodzi o to, w jaki sposób jest wypracowywana stopa zwrotu, jakie aktywa w tym uczestniczą oraz jakie projekty są finansowane.

Badanie, które zostało przeprowadzone w 2010 roku wśród polskich instytucji finansowych w zakresie świadomości społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw oraz jej znaczenia w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych pokazało, jak wiele jeszcze jest do zrobienia w tym obszarze. Już sama liczba instytucji, które wyraziły chęć wzięcia udziału w badaniu, może wskazywać na niepopularność koncepcji odpowiedzialnych inwestycji w Polsce, z drugiej jednak strony udzielone odpowiedzi ukazują szansę na jej rozwój¹⁸.

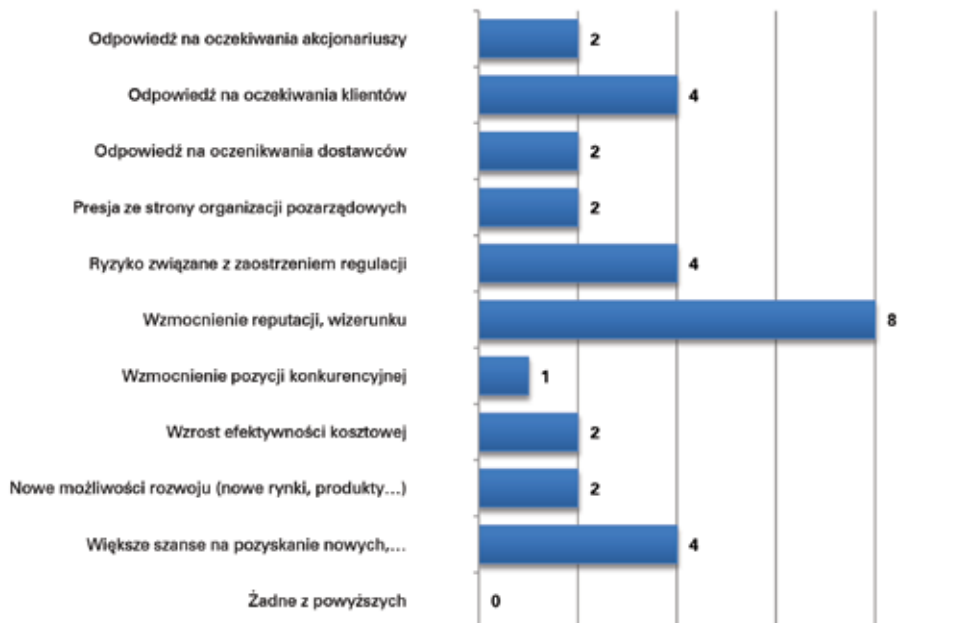
Ryc. 20. Potencjalne przyczyny wzrostu zainteresowania działaniami spółek w obszarze ESG

Źródło: I. Kwiatkowska, P. Kaźmierkiewicz, *Społecznie odpowiedzialne inwestowanie w Polsce*, www.odpowiedzialne-inwestowanie.pl

¹⁸ www.odpowiedzialne-inwestowanie.pl

Ryc. 21. Powody prowadzenia polityki CSR

Źródło: I. Kwiatkowska, P. Kaźmierkiewicz, *Społecznie odpowiedzialne inwestowanie w Polsce*, op.cit.

Ryc. 22. Analiza SWOT dotycząca rozwoju ekonomii społecznej na Mazowszu w kontekście Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego i nowego okresu programowania funduszy UE na lata 2014-2020

MOCNE STRONY

- Przygotowanie części samorządów lokalnych do strategicznego planowania działań na rzecz integracji społecznej.
- Wzrost roli aktywnych form pomocy, programów, usług oraz profilaktyki w miejsce interwencji i dystrybucji świadczeń.
- Wzrost efektywności działań pomocy społecznej i aktywnej integracji.
- Duży potencjał i zaangażowanie organizacji pozarządowych w działania w obszarze integracji społecznej i ekonomii społecznej.
- Rozwój partnerstw lokalnych i współpracy w obszarze polityki społecznej.

SZANSE

- Urynkowienie usług z zakresu infrastruktury społecznej.
- Efektywna współpraca na rzecz stworzenia spójnego i kooperatywnego systemu instytucji pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji i zdrowia na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej.
- Zwiększanie się dostępności usług z zakresu opieki długoterwałej i paliatywnej.
- Wzrost liczby programów z zakresu aktywnej integracji realizowanych w środowiskach lokalnych.
- Zwiększenie świadomości społecznej o roli i potrzebie samoorganizacji i budowania społeczeństwa obywatelskiego odpowiedzialnego za wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Wzrost liczby podmiotów ekonomii społecznej i współpracy międzysektorowej.
- Uchwalenie ustawy o przedsiębiorczości społecznej.
- Przyjęcie Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

SŁABE STRONY

- Utrzymywanie się dużej liczby osób korzystających z pomocy społecznej i wysokiego odsetka osób na trwałe objętych systemem pomocy społecznej w tym osób bezrobotnych.
- Niska liczba podmiotów ekonomii społecznej działających na Mazowszu (brak koordynacji działań wspierających, niskie zaangażowanie biznesu).
- Niewystarczająca wiedza osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubogich o możliwości zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej.
- Niska świadomość środowisk biznesu dotycząca roli możliwości CSR w rozwoju ekonomii społecznej.
- Niski wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych.
- Nierównomierny rozkład terytorialny organizacji pozarządowych, niska aktywność obywatelska, zwłaszcza na terenach wiejskich.
- Niedostateczna ilość środków finansowych na wspieranie działalności organizacji pozarządowych realizujących zadania własne i zlecone samorządu, a także na rozwój lokalnych organizacji pozarządowych.

ZAGROŻENIA

- Kumulacja problemów powodujących wykluczenie społeczne (ubóstwo, brak pracy, choroba).
- Brak prawnej definicji przedsiębiorstwa społecznego i ekonomii społecznej.
- Niski poziom współpracy pomiędzy poszczególnymi szczeblami samorządu w zakresie tworzenia warunków dla rozwoju infrastruktury społecznej.
- Pogłębienie różnic między Warszawą a peryferiami w dostępie do usług społecznych.
- Koncentracja podmiotów ekonomii społecznych wokół aglomeracji warszawskiej.
- Brak spójnego systemu koordynacji działań dotyczących rozwoju ekonomii społecznej.

Źródło: Opracowanie własne MCPS.

III. CELE, PRIORYTETY, DZIAŁANIA I WSKAŹNIKI

3.1. Misja

Mieszkańcy Mazowsza tworzą społeczności lokalne, których aktywność bazuje na odpowiedzialności, godności, pracy i partnerskich relacjach służących zrównowżonemu rozwojowi i podnoszeniu jakości życia. Cele główne i cele szczegółowe Planu Rozwoju Ekonomii Społecznej na Mazowszu są spójne z celami określonymi w projekcie Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Poszczególne cele, zgodnie z przyjętą koncepcją, opisują stan pożądany, jaki zamierzamy osiągnąć w województwie mazowieckim w obszarze ekonomii społecznej do 2020 roku.

3.2. Cel ogólny

Ekonomia społeczna jest integralnym elementem życia społeczno-gospodarczego regionu opartego na zasadach międzysektorowego partnerstwa i świadomości wspólnych celów. Zapewniona jest swoboda realizacji różnorodnych inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej oraz niezbędne i adekwatne wsparcie dla ich prowadzenia.

3.3. Cele szczegółowe

1. Ekonomia społeczna jest obecna w świadomości mieszkańców Mazowsza i stanowi ważne narzędzie w budowaniu spójności społecznej.
2. Skuteczne i trwałe podmioty ekonomii społecznej na Mazowszu.
3. Funkcjonuje kompleksowy, spójny system wsparcia ekonomii społecznej na Mazowszu.
4. Instytucje publiczne, bazując na partnerskich relacjach, efektywnie wspierają rozwój ekonomii społecznej na Mazowszu.
5. Społecznie odpowiedzialny biznes na Mazowszu.

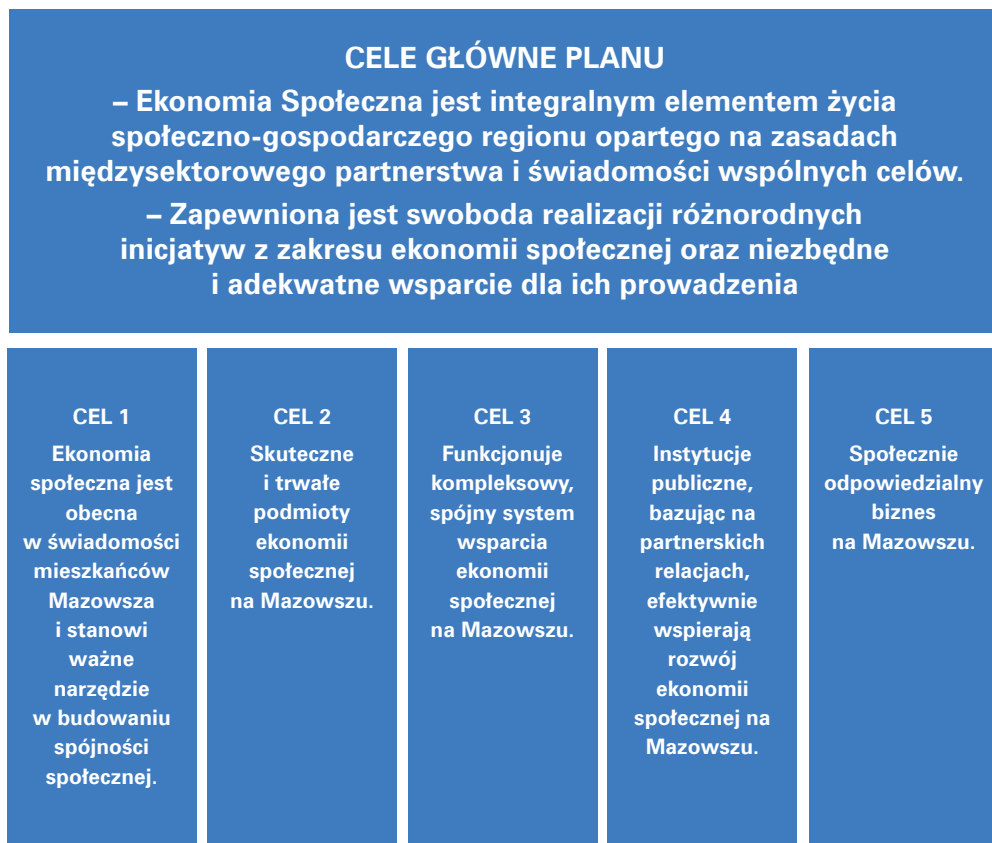
Cele szczegółowe Planu odnoszą się do pięciu głównych obszarów:

1. Społeczeństwo Mazowsza.
2. Podmioty ekonomii społecznej na Mazowszu.
3. Otoczenie i system wsparcia podmiotów ekonomii społecznej na Mazowszu.
4. Instytucje publiczne wspierające rozwój ekonomii społecznej na Mazowszu.
5. Społecznie odpowiedzialny biznes na Mazowszu.

Ten funkcjonalny układ obejmuje całościowo główne działania ukierunkowane na rozwój i promocję ekonomii społecznej w województwie mazowieckim.

Synteza celów jest zaprezentowana w rycinach opisujących je wraz z priorytetami (ryc. 23-28). Poszczególne cele w ujęciu rozszerzonym, uwzględniające konkretne działania, rezultaty, wskaźniki oraz potencjalnych realizatorów działań są opisane w kolejnych tabelach (ryc. 29).

Ryc. 23. Cele główne i szczegółowe Planu

Źródło: Opracowanie własne MCPS.

Ryc. 24. Cel szczegółowy 1

CEL SZCZEGÓŁOWY 1
Ekonomia społeczna jest obecna w świadomości mieszkańców Mazowsza i stanowi ważne narzędzie w budowaniu spójności społecznej.

- **Priorytet 1** Wykorzystanie instrumentów ekonomii społecznej przez społeczności lokalne z uwzględnieniem potrzeb i wykorzystaniem istniejącego potencjału.
- **Priorytet 2** Mazowsze świadomie i skutecznie wykorzystuje potencjał wynikający ze swojej różnorodności, korzystając z instrumentów ekonomii społecznej.
- **Priorytet 3** Mieszkańcy Mazowsza mają świadomość korzyści płynących z ekonomii społecznej, ekonomia społeczna jest rozpoznawalna.
- **Priorytet 4** Ekonomia społeczna jest obecna w systemie edukacji Mazowsza.
- **Priorytet 5** Ekonomia społeczna jest obecna w politykach regionalnej i lokalnej i jej rozwój podlega cyklicznej ocenie.

Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 25. Cel szczegółowy 2

CEL SZCZEGÓŁOWY 2
Skuteczne i trwałe podmioty ekonomii społecznej na Mazowszu.

- **Priorytet 1** Podmioty ekonomii społecznej posiadają kompetencje adekwatne do wymagań branży swojej działalności.
- **Priorytet 2** Przedsiębiorstwa społeczne są podmiotami gospodarczymi konkurującymi z innymi podmiotami na rynku.
- **Priorytet 3** Ekonomizacja organizacji pozarządowych.
- **Priorytet 4** Podmioty ekonomii społecznej umiejętnie korzystają z instrumentów zwrotnych finansowania działalności.

Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 26. Cel szczegółowy 3

<p>CEL SZCZEGÓŁOWY 3 Funkcjonuje kompleksowy, spójny system wsparcia ekonomii społecznej na Mazowszu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Priorytet 1 Instytucje wsparcia ES tworzą sieć oferującą usługi dostosowane do potrzeb różnych typów ekonomii społecznej. • Priorytet 2 Funkcjonuje finansowy system wsparcia ekonomii społecznej na Mazowszu. • Priorytet 3 System wsparcia ekonomii społecznej na Mazowszu jest efektywnie koordynowany.
---	---

Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 27. Cel szczegółowy 4

<p>CEL SZCZEGÓŁOWY 4 Instytucje publiczne, bazując na partnerskich relacjach, efektywnie wspierają rozwój ekonomii społecznej na Mazowszu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Priorytet 1 Instytucje publiczne rozumieją specyfikę podmiotów ekonomii społecznej i ich rolę jako równoprawnego i niezbędnego partnera w rozwoju społecznym i podnoszeniu jakości życia mieszkańców regionu. • Priorytet 2 Instytucje publiczne prowadzą spójną politykę wobec ekonomii społecznej, precyzyjnie określają zakres odpowiedzialności instytucji publicznych wobec ekonomii społecznej. • Priorytet 3 Instytucje publiczne i jednostki podległe efektywnie realizują działania z obszaru ekonomii społecznej i stosują metody partnerskiej współpracy (JST-JST, JST-PES/NGO/OWES, JOPS-IRP). • Priorytet 4 Instytucje publiczne stwarzają sprzyjające warunki do powstawania i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej oraz same inicjują powstawanie.
--	--

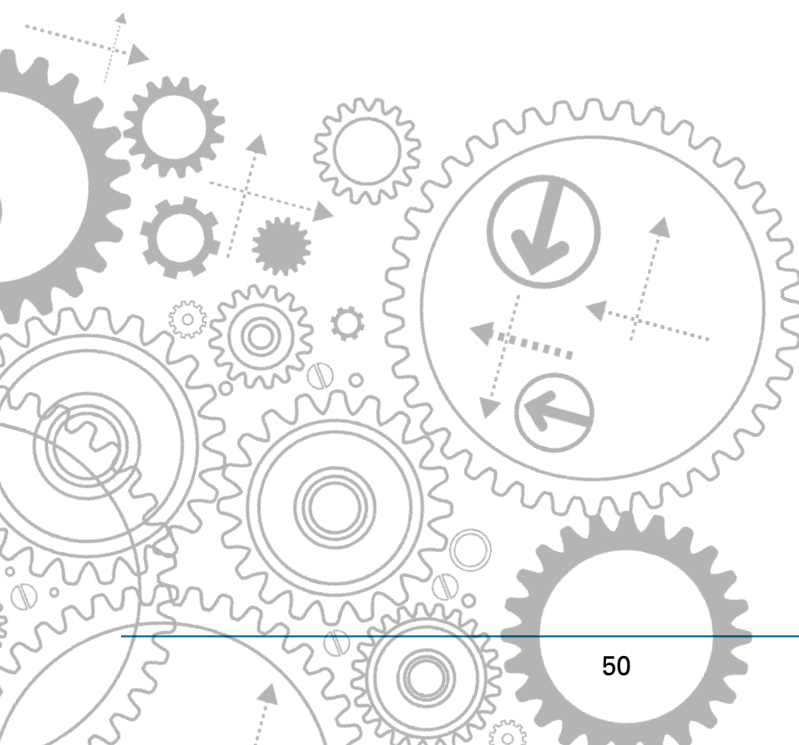
Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 28. Cel szczegółowy 5

CEL SZCZEGÓŁOWY 5
Społecznie
odpowiedzialny biznes
na Mazowszu.

- **Priorytet 1** Biznes jest świadomy specyfiki podmiotów ekonomii społecznej i ich roli jako równoprawnego i niezbędnego partnera w rozwoju społeczno-gospodarczym i podnoszeniu jakości życia mieszkańców regionu.
- **Priorytet 2** Biznes widzi i traktuje PES jako potencjalnych partnerów i kontrahentów oraz podejmuje z nimi wspólne działania.
- **Priorytet 3** Biznes włącza podmioty ekonomii społecznej do wewnętrznej i zewnętrznej polityki.

Źródło: Opracowanie własne.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1			
Ekonomia społeczna jest obecna w świadomości mieszkańców Mazowsza i stanowi ważne narzędzie w budowaniu spójności społecznej.			
PRIORYTET 1	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
1.1 Wykorzystanie instrumentów ekonomii społecznej przez społeczność lokalne z uwzględnieniem potrzeb i wykorzystaniem istniejącego potencjału.	1.1.1 Promocja i wspieranie istniejących podmiotów ekonomii społecznej oraz inicjatyw zmierzających do ich utworzenia. 1.1.2 Wspieranie oddolnych inicjatyw wzajemnościowych i samopomocowych.	PES, OWES, NGO, MCPS, WUP, PUP PES, OWES, NGO	<ul style="list-style-type: none"> liczba PES działających na rynku powyżej dwóch lat, liczba nowo powstałych PES, liczba inicjatyw wzajemnościowych i samopomocowych podjętych w ciągu roku, liczba osób zaangażowanych w inicjatywy zmierzające do utworzenia PES w ciągu roku, rozkład wartości wynagrodzenia w PES, liczba miejsc pracy stworzona w PES w ciągu roku.
PRIORYTET 2	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
1.2 Mazowsze świadomie i skutecznie wykorzystuje potencjał wynikający ze swojej różnorodności, korzystając z instrumentów ekonomii społecznej.	1.2.1. Budowanie trwałych i cyklicznych mechanizmów wzmacniających rynki zbytu dla przedsiębiorstw społecznych Mazowsza w dużych miastach regionu (targi, sieci, kooperatywy). 1.2.2. Wypracowanie i wdrożenie ścieżki edukacyjnej, wspierającej powroty młodych mieszkańców z małych miast i wsi województwa oraz tworzenie przez nich miejsc pracy w ramach lokalnych PES. 1.2.3. Prowadzenie wśród mieszkańców dużych miast Mazowsza działań informacyjnych i promocyjnych na temat możliwości spędzania wolnego czasu (rekreacja, agroturystyka etc.) z wykorzystaniem usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej.	PES, NGO, JST JST, UCZELNIE WYŻSZE, PES MCPS, JST, NGO, PES	<ul style="list-style-type: none"> liczba wypracowanych i wdrożonych mechanizmów wzmacniających rynki zbytu dla PS w ciągu roku, wysokość obrotów PS osiągniętych za pośrednictwem tych mechanizmów w ciągu roku. opisany i przetestowany model ścieżki edukacyjnej wspierający powroty młodych mieszkańców, liczba JST stosujących model, liczba miejsc pracy utworzonych przez powracających mieszkańców, liczba osób korzystających z oferty lokalnych PES.

PRIORYTET 3	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
<p>1.3. Mieszkańcy Mazowsza mają świadomość korzyści płynących z ekonomii społecznej; ekonomia społeczna jest rozpoznawalna.</p>	<p>1.3.1. Edukacja i angażowanie dziennikarzy w działania promujące ES m.in. poprzez konkursy na najlepszy materiał prasowy/radiowy/filmowy nt. ekonomii społecznej.</p> <p>1.3.2. Organizacja Mazowieckiej Gali Ekonomii Społecznej oraz lokalnych targów ekonomii społecznej.</p> <p>1.3.3. Prowadzenie działań promocyjnych poprzez lokowanie zagadnień dotyczących ES w programach z udziałem znanych osób.</p> <p>1.3.4 Organizacja kampanii społecznej promującej ekonomię społeczną na Mazowszu.</p>	<p>UM, MCPS, NGO, PES, MEDIA</p> <p>NGO, PES, MCPS</p> <p>MCPS, NGO, PES, MEDIA</p> <p>MCPS, NGO, PES, MEDIA</p>	<ul style="list-style-type: none"> liczba stworzonych materiałów prasowych/radiowych/filmowych, liczba zorganizowanych Mazowieckich Gali Ekonomii Społecznej w ciągu roku, liczba uczestników Mazowieckich Gali Ekonomii Społecznej, liczba aplikacji do konkursów rozstrzyganych w ramach Mazowieckiej Gali ES, odsetek mieszkańców kierujących się w decyzjach dotyczących zakupów także czynnikiem społecznym, odsetek osób rozumiejących pojęcie „ekonomia społeczna”, liczba przeprowadzonych kampanii.
<p>PRIORYTET 4</p> <p>1.4. Ekonomia społeczna jest obecna w systemie edukacyjnym Mazowsza.</p>	<p>DZIAŁANIA</p> <p>1.4.1. Wprowadzenie elementów ekonomii społecznej do programów edukacyjnych i podręczników (np. lekcje przedsiębiorczości, wiedza o społeczeństwie).</p> <p>1.4.2. Prowadzenie kursów i szkoleń dla nauczycieli nt. ekonomii społecznej.</p> <p>1.4.3 Organizacja konkursów dla szkół i samorządów uczniowskich w zakresie włączania ekonomii społecznej do życia szkolnego (np. szkolne kasy oszczędności).</p>	<p>REALIZATORZY</p> <p>JST, NGO, PES, SZKOŁY</p> <p>NGO, PES</p> <p>NGO, PES, JST, SZKOŁY</p>	<p>WSKAŹNIKI</p> <ul style="list-style-type: none"> liczba szkolnych programów edukacyjnych uwzględniających ES, liczba kursów i szkoleń dla nauczycieli, liczba nauczycieli uczestniczących w kursach i szkoleniach, liczba konkursów dla szkół i samorządów nt. włączania ES do życia szkolnego, liczba szkół uczestniczących w konkursach na włączanie ES do życia szkolnego.

PRIORYTET 5	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
1.5. Ekonomia społeczna jest obecna w politykach regionalnej i lokalnej i jej rozwój podlega cyklicznej ocenie.	1.5.1. Prowadzenie działań edukacyjnych, informacyjnych i rzecznictwa skierowanych do JST. 1.5.2. Opracowanie katalogu aktów prawa miejscowego i zapisów w zakresie wzmacniania ES na poziomie lokalnym. 1.5.3. Promowanie wspólnot samorządowych wyróżniających się pod względem obecności ekonomii społecznej w lokalnych politykach. 1.5.4 Prowadzenie cyklicznych badań na poziomie subregionów i województw określających kondycję ekonomii społecznej.	MCPS, NGO, PES, OWES, JST MCPS, NGO, PES, OWES, JST, WUP, PUP MCPS, OWES OWES, NGO, MCPS	<ul style="list-style-type: none"> liczba samorządów uczestniczących w działaniach edukacyjnych, informacyjnych i rzecznictwa, liczba promowanych samorządów, katalog aktów prawa miejscowego i zapisów w zakresie wzmacniania ES na poziomie lokalnym (narzędzie), raporty na poziomie wojewódzkim oparte na badaniach w subregionach.
Cel szczegółowy 2 Skuteczne i trwałe podmioty ekonomii społecznej na Mazowszu.			
PRIORYTET 1	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
2.1 Podmioty ekonomii społecznej posiadają kompetencje adekwatne do wymagań branży swojej działalności.	2.1.1 Utworzenie konsorcjów podmiotów ekonomii społecznej, których celem będzie rozwijanie współpracy, profesjonalizacja działań i dbanie o interesy członków. 2.1.2 Wspieranie włączania podmiotów ekonomii społecznej do już istniejących struktur rynkowych (klastry, cechy, izby, związki, syndykaty etc.). 2.1.3 Wspieranie i promocja organizacji praktyk studenckich w podmiotach ekonomii społecznej.	OWES, PES OWES, PES, JST OWES, PES, UCZELNIE WYŻSZE, WUP, PUP OWES, PES	<ul style="list-style-type: none"> liczba utworzonych konsorcjów, liczba PES, które przystąpiły do konsorcjów, liczba PES, które przystąpiły do istniejących struktur rynkowych z udziałem na ich rodzaje, liczba odbytych praktyk studenckich w PES, odsetek PES, których pracownicy uczestniczyli w praktykach zawodowych w formule mentoringu, liczba PES korzystających ze specjalistycznych kursów i szkoleń, liczba osób, które ukończyły specjalistyczne kursy i szkolenia.
2.1.4 Organizacja specjalistycznych praktyk zawodowych w formule mentoringu dla pracowników PES.		OWES, PES	
2.1.5 Prowadzenie szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe pracowników PES.		MCPS, OWES	

PRIORYTET 2	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
2.2. Przedsiębiorstwa społeczne są podmiotami gospodarczymi konkurującymi z innymi podmiotami na rynku.	2.2.1 Utworzenie spójnego systemu kształcenia – stworzenie systemu kształcenia w formie dobrych, skutecznych praktyk. 2.2.2 Realizacja programów edukacyjno-doradczych adresowanych do przedsiębiorców społecznych w zakresie analizy rynku, innowacji, planowania strategicznego itd. 2.2.3 Promowanie przedsiębiorczości społecznej wśród absolwentów i studentów ostatnich lat studiów wyższych jako alternatywnej formy zatrudnienia.	PES, OWES PES, OWES, MCPS PES, OWES, UCZELNIE WYŻSZE, WUP, PUP	<ul style="list-style-type: none"> liczba edycji kursów, szkoleń systemowych, liczba absolwentów kursów, szkoleń systemowych, liczba programów edukacyjno-doradczych, liczba beneficjentów tych programów, liczba absolwentów podejmujących zatrudnienie w PES, wysokość obrotów PES w ciągu roku.
PRIORYTET 3	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
2.3 Ekonomizacja organizacji pozarządowych.	2.3.1. Promowanie działalności odpłatnej i gospodarczej organizacji pozarządowych jako wyrazu ich odpowiedzialności i profesjonalizmu. 2.3.2. Szkolenia i doradztwo w zakresie podejmowania efektywnej działalności odpłatnej i gospodarczej. 2.3.3. Tworzenie narzędzi ułatwiających zarządzanie finansami w PES.	WUP, PUP, NGO MCPS, OWES, JST NGO, OWES, MCPS, JST	<ul style="list-style-type: none"> liczba akcji i działań promocyjnych, liczba utworzonych narzędzi ułatwiających zarządzanie finansami w PES, poziom zróżnicowania narzędzi, liczba NGO uruchamiających działalność odpłatną, liczba NGO uruchamiających działalność gospodarczą, liczba NGO korzystających z oferty specjalistycznego wsparcia w zakresie ekonomizacji działań.
PRIORYTET 4	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
2.4. Podmioty ekonomii społecznej umiejtnie korzystają z instrumentów zwrotnych finansowania działalności.	2.4.1. Tworzenie gier i narzędzi symulacyjnych (np. on-line lub w postaci gier plansyjnych) pozwalających na bezpieczne testowanie wykorzystania rozmaitych zwrotnych mechanizmów finansowania PES. 2.4.2. Utworzenie sieci doradców finansowych wspierających PES w wykorzystaniu dostępnych instrumentów finansowych.	NGO, OWES, PES NGO, OWES, PES	<ul style="list-style-type: none"> liczba stworzonych gier i narzędzi symulacyjnych, liczba instytucji finansowych uczestniczących w sieci doradców finansowych, liczba doradców finansowych wspierających PES w wykorzystaniu dostępnych instrumentów finansowych, liczba podmiotów świadczących usługi finansowe liczba PES korzystających z instrumentów finansowych.

Cel szczegółowy 3 Funkcjonuje kompleksowy, spójny system wsparcia ekonomii społecznej na Mazowszu.				
PRIORYTET 1	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI	
3.1. Instytucje wsparcia ES tworzą sieć oferującą usługi dostosowane do potrzeb różnych typów podmiotów ekonomii społecznej.	3.1.1. Utworzenie min. 6, działających w sposób ciągły i efektywny, Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej w każdym subregionie.	OWES, JST	<ul style="list-style-type: none"> liczba funkcjonujących OWES, liczba PES wspartych przez OWES w ciągu roku, liczba miejsc pracy stworzonych w PES przy wsparciu OWES, średni czas ciągłego funkcjonowania OWES mierzony co 3 lata, wypracowane standardy działania OWES dla województwa 	
	3.1.2. Wypracowanie standardów i kompleksowego katalogu działań OWES w obszarach związanych z: animacją, informacją, poradnictwem, monitoringiem rynku, współpracą z biznesem oraz instytucjami oferującymi zwrotne instrumenty finansowe, budowaniem i wzmocnieniem relacji między PES i biznesem, kompleksowym wsparciem szkoleniowo-doradczym istniejących i powstających PES, inkubowaniem PES oraz dotowaniem nowych miejsc pracy w PES.	OWES, JST, PES, NGO, ORGANIZACJE BIZNESOWE		<ul style="list-style-type: none"> liczba spotkań i liczba uczestników spotkań sieciujących OWES i instytucji rynku pracy i pomocy społecznej na Mazowszu w ciągu roku, procent rozwiązanych interwencji/problemów PES dzięki bieżącej współpracy pomiędzy OWES a instytucjami rynku pracy i pomocy społecznej, liczba publikacji dotyczących działań, rozwiązań, dobrych praktyk z zakresu funkcjonowania PES na Mazowszu, liczba lokalnych miejsc do pracy dla PES i grup nieformalnych, liczba specjalistów podnoszących swoje kompetencje w zakresie doradztwa i szkoleń w tematyce ES, liczba przeprowadzonych działań profesjonalizujących.
	3.1.3. Wypracowanie i wdrożenie mechanizmu cyklicznych spotkań i bieżącej wymiany informacji między OWES a instytucjami polityki społecznej m.in. z wykorzystaniem narzędzi internetowych.		OWES	
	3.1.4. Tworzenie lokalnych punktów, zapewniających miejsca dostępu do sprzętu teleinformatycznego, wsparcie w zakresie korzystania, m.in. przestrzeń do co-workingu, wspieranie grup nieformalnych.		MCPES, OWES, JST	
	3.1.5. Prowadzenie działań profesjonalizujących kadry szkoleniowo-doradczą w obszarze ES.		OWES, JST, PES, NGO, ORGANIZACJE BIZNESOWE	

PRIORYTET 2	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
<p>3.2. Funkcjonuje finansowy system wsparcia ekonomii społecznej na Mazowszu.</p>	<p>3.2.1. Utworzenie regionalnego funduszu pożyczkowego i poręczeniowego, który odpowiada na potrzeby rynku.</p> <p>3.2.2. Utworzenie funduszu dotacyjnego dla PES przeznaczzonego na tworzenie nowych miejsc pracy.</p>	<p>OWES, OPERATORZY FINANSOWI</p> <p>OWES, OPERATORZY FINANSOWI</p>	<ul style="list-style-type: none"> • regionalny fundusz pożyczkowy i poręczeniowy, • fundusz dotacyjny, • wysokość środków wykorzystanych w ciągu roku w ramach instrumentów finansowych, • liczba i kwota udzielonych i sptaconych pożyczek, • liczba i kwota udzielonych dotacji oraz liczba dotacji podlegających windykacji.
	<p>DZIAŁANIA</p> <p>3.3.1. Powołanie Wydziału ds. ekonomii społecznej przy Mazowieckim Centrum Polityki Społecznej.</p> <p>3.3.2. Powołanie interdyscyplinarnego Zespołu ds. monitorowania działań w zakresie ekonomii społecznej na Mazowszu.</p> <p>3.3.3. Prowadzenie ewaluacji on-going Planu Rozwoju Ekonomii Społecznej na Mazowszu do roku 2020.</p>	<p>REALIZATORZY</p> <p>MCPS</p> <p>MCPS, OWES</p> <p>MCPS, JST, OWES, PES, NGO, WUP, inne</p>	<p>WSKAŹNIKI</p> <ul style="list-style-type: none"> • wydział ds. ekonomii społecznej, • zespół ds. monitorowania działań w zakresie ekonomii społecznej na Mazowszu, • liczba podmiotów reprezentowanych w Zespole, • przeprowadzone aktualizacje Planu, • przeprowadzone ewaluacje Planu Rozwoju Ekonomii Społecznej.
<p>PRIORYTET 3</p> <p>3.3 System wsparcia ekonomii społecznej na Mazowszu jest efektywnie koordynowany.</p>			

Cel szczegółowy 4 Instytucje publicznie bazując na partnerskich relacjach efektywnie wspierają rozwój ekonomii społecznej na Mazowszu.			
PRIORYTET 1	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
4.1. Instytucje publiczne rozumieją specyfikę podmiotów ekonomii społecznej ich rolę jako równoprawnego i niezbędnego partnera w rozwoju społecznym i podnoszeniu jakości życia mieszkańców regionu.	4.1.1. Prowadzenie partnerskiego, aktywnego rzecznictwa na rzecz wspierania rozwoju ES w gminach i powiatach – promowanie idei ES.	MCPS, OWES, PES, NGO, JST, WUP, PUP	<ul style="list-style-type: none"> liczba podmiotów zaangażowanych w rzecznictwo, liczba wizyt studyjnych, liczba uczestników wizyt studyjnych, liczba rodzajów podmiotów, których pracownicy uczestniczą w wizytach (JST, JOPS, IRP, NGO, PES, biznes), odsetek JST, w których powstały stanowiska ds. ES. Forum Pełnomocników Ekonomii Społecznej, liczba osób uczestniczących w forum.
	4.1.2. Organizacja wizyt studyjnych w PES – w Polsce i za granicą.	MCPS, OWES, PES, NGO, JST	
	4.1.3. Tworzenie w JST stanowisk ds. ES.	MCPS, JST	
	4.1.4. Utworzenie Forum Pełnomocników Ekonomii Społecznej	MCPS, OWES, PES, NGO, JST	
PRIORYTET 2	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
4.2. Instytucje publiczne prowadzą spójną politykę wobec ekonomii społecznej, precyzyjnie określają zakres odpowiedzialności instytucji publicznych wobec ekonomii społecznej.	4.2.1. Uzupelnienie aktów prawnych, aktów prawa miejscowego i dokumentów o charakterze strategicznym o zapisy dotyczące ES.	JST, OWES, PES	<ul style="list-style-type: none"> odsetek JST uwzględniających ES w aktach prawa miejscowego i dokumentach strategicznych, liczba aktów prawnych i dokumentów strategicznych uwzględniających ES, narzędzie analizujące samorządowe plany, odsetek JST stosujących narzędzie do analizy planów, odsetek lokalnych strategii stworzonych (aktualizowanych) z udziałem PES i OWES.
	4.2.2. Stworzenie narzędzia analizującego samorządowe plany o charakterze społecznym i inwestycyjnym pod kątem możliwości zastosowania instrumentów ES.	JST, OWES, PES	
	4.2.3. Włączenie PES i OWES do tworzenia lokalnych strategii społecznych.	JST, OWES, PES	

PRIORYTET 3	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
4.3. Instytucje publiczne i jednostki podległe efektywnie realizują działania z obszaru ekonomii społecznej i stosują metody partnerskiej współpracy (JST-JST, JST-PES/NGO/OWES, JOPS- IRP).	4.3.1. Edukacja i doradztwo dla pracowników JST w zakresie specjalistycznych form tworzenia i wspierania PES. 4.3.2. Promowanie działań partnerskich poprzez zwiększanie dofinansowania takich działań i wyższe ich punktowanie w konkursach. 4.3.3. Promowanie i tworzenie systemu zachęt do przygotowania solidarnych ofert i wniosków o dofinansowanie. 4.3.4. Certyfikowanie samorządów prowadzących aktywną politykę wsparcia ES na zasadach partnerskiej współpracy. 4.3.5 Organizacja interdyscyplinarnych spotkań, seminariów i innych form wspierających współpracę pomiędzy JOPS, IRP, OWES, PES.	MCPS, OWES JST, MCPS, OWES, PES, NGO JST, MCPS, OWES, PES, NGO MCPS, NGO JST, MCPS, OWES, PES, NGO	• liczba stworzonych programów edukacyjnych i doradczych dotyczących tworzenia i wspierania PES, • odsetek JST objętych programami edukacyjnymi/doradczymi, • odsetek konkursów uwzględniających promowanie partnerstw, • liczba solidarnych ofert, • system certyfikacji, • odsetek certyfikowanych samorządów, • liczba interdyscyplinarnych spotkań.
PRIORYTET 4	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
4.4. Instytucje publiczne stwarzają sprzyjające warunki do powstawania i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej oraz same inicjują ich powstawanie.	4.4.1. Utworzenie interaktywnej, prostej w obsłudze bazy danych o grupach formalnych i nieformalnych działających w zakresie ekonomii społecznej. 4.4.2. Wspieranie przez JST inicjatyw lokalnych, (np. udostępnianie sal, objęcie patronatem, reklama np. na stronie internetowej, wsparcie merytoryczne). 4.4.3 Zaangażowanie mediów lokalnych prowadzonych przez JST w promowanie podmiotów ekonomii społecznej. 4.4.4 Prowadzenie działań szkoleniowo-doradczych dla pracowników IRP i JOPS w zakresie udzielania adekwatnego do potrzeb klientów wsparcia i informacji na temat możliwości podejmowania działań w ramach ES.	JST, MCPS, OWES, PES, NGO JST, MCPS JST, MCPS, MEDIA MCPS, OWES	• baza danych (narzędzie), • liczba inicjatyw lokalnych wspartych przez JST, • liczba mediów prowadzonych przez JST promujących ES, • liczba IRP i JOPS, które skorzystały z działań szkoleniowo-doradczych.

CEL SZCZEGÓŁOWY 5 Społecznie odpowiedzialny biznes na Mazowszu.				
PRIORYTET 1	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WYKAZ WSKAŹNIKÓW	WSKAŹNIKI
5.1. Biznes jest świadomy specyfiki podmiotów ekonomii społecznej i ich roli jako równoprawnego i niezbędnego partnera w rozwoju społeczno-gospodarczym i podnoszeniu jakości życia mieszkańców regionu.	5.1.1. Elementy ekonomii społecznej w programach studiów MBA i zarządzania w studiach podyplomowych z CSR.	UCZELNIE WYŻSZE		<ul style="list-style-type: none"> liczba uczelni uwzględniających ES w programach MBA, zarządzania i CSR, liczba akcji promocyjnych nt. ES adresowanych do biznesu, odsetek przedsiębiorców rozumiejących pojęcie „ekonomia społeczna”, odsetek przedsiębiorstw kierujących się społeczną odpowiedzialnością w decyzjach dotyczących zakupów i inwestycji, liczba działań edukacyjnych.
	5.1.2. Promowanie społecznie odpowiedzialnych inwestycji i zakupów.	BIZNES, JST, MCPS, PES		
	5.1.3. Prowadzenie działań edukacyjnych z udziałem PES i biznesu.	MCPS, OWES, PES, BIZNES		
PRIORYTET 2	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WYKAZ WSKAŹNIKÓW	WSKAŹNIKI
5.2. Biznes widzi i traktuje PES jako potencjalnych partnerów i kontrahentów i podejmuje z nimi wspólne działania.	5.2.1. Wspieranie PES w zakresie ich udziału w targach biznesowych.	BIZNES, JST, MCPS, PES		<ul style="list-style-type: none"> liczba zorganizowanych targów, liczba PES biorących udział w targach, liczba „biznes mixerów”.
	5.2.2. Tworzenie „biznes mixerów” PES i biznesu – mechanizmy cyklicznej wymiany informacji.	BIZNES, PES		
PRIORYTET 3	DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WYKAZ WSKAŹNIKÓW	WSKAŹNIKI
5.3. Biznes włącza podmioty ekonomii społecznej do wewnętrznej i zewnętrznej polityki.	5.3.1. Prowadzenie wolontariatu pracowniczego w PES (konsultanci biznesowi).	BIZNES, PES		<ul style="list-style-type: none"> liczba firm organizujących wolontariat w PES, liczba wolontariuszy pracowniczych w PES, liczba partnerstw trójsektorowych, liczba strategii CSR uwzględniających ES, liczba PES współpracujących z biznesem.
	5.3.2. Promocja i wsparcie tworzenia trójsektorowych partnerstw lokalnych.	BIZNES, PES		
	5.3.3. Promowanie PES jako odbiorców i partnerów prowadzonych działań CSR w przedsiębiorstwach.	JST, MCPS		

3.4. Źródła finansowania i realizatorzy planu

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	REALIZATORZY
<p>a) środki unijne (włączanie zapisów dot. ES do różnych programów operacyjnych – inwestycje i in. poprzez kryteria, typy operacji, szczegółowe warunki realizacji),</p> <p>b) środki samorządowe,</p> <p>c) biznes (fundusze, odpowiedzialne zakupy, CSR),</p> <p>d) dochody PES (w tym 1%),</p> <p>e) środki rządowe,</p> <p>f) środki innych krajów (publiczne i niepubliczne).</p>	<p>a) Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego,</p> <p>b) Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej,</p> <p>c) Wojewódzki Urząd Pracy,</p> <p>d) Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej,</p> <p>e) jednostki samorządu terytorialnego,</p> <p>f) jednostki organizacyjne pomocy społecznej,</p> <p>g) instytucje rynku pracy,</p> <p>h) podmioty ekonomii społecznej,</p> <p>i) organizacje pozarządowe,</p> <p>j) uczelnie wyższe,</p> <p>k) szkoły,</p> <p>l) ośrodki badawcze,</p> <p>m) organizacje biznesowe,</p> <p>n) instytucje finansowe,</p> <p>o) instytucje dialogu społecznego,</p> <p>p) media.</p>

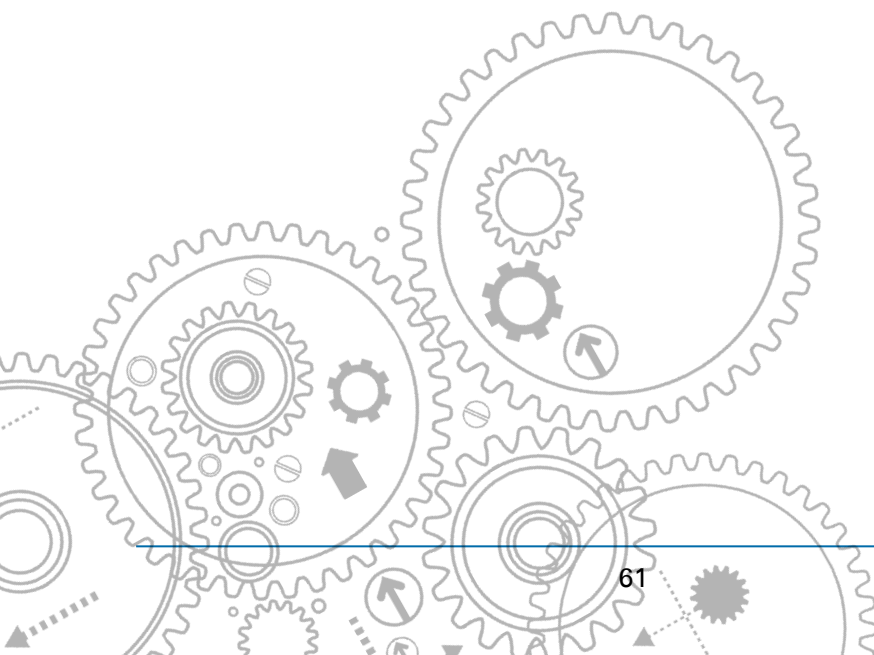
IV. HARMONOGRAM I MONITORING REALIZACJI PLANU

W ramach monitoringu realizacji *Planu Rozwoju Ekonomii Społecznej na Mazowszu na lata 2013-2020*, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej we współpracy z Mazowiecką Radą ds. Ekonomii Społecznej, powołaną przy MCPS, będzie przygotowywał roczne sprawozdania z monitoringu działań podejmowanych w poprzednim roku. Sprawozdania te będą przedstawiane Zarządowi Województwa Mazowieckiego wraz z określeniem planów finansowych na każdy kolejny rok realizacji Planu. Pierwsze plany, zgodnie z harmonogramem, zostaną opracowane przez MCPS na rok 2014.

Zgodnie ze zmianami w ustawie o pomocy społecznej, uchwalonymi przez Sejm w dniu 22 lutego 2013 roku, MCPS, jako regionalny ośrodek polityki społecznej, otrzymuje następujące zadania:

- 1) koordynowanie działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie art. 21 pkt 4a ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2013 r. poz. 182 i poz. 509),
- 2) monitorowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości społecznej, służącej zwiększeniu aktywności społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym art. 21a pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2013 r. poz. 182 i poz. 509).

Wykonanie nałożonych przez Ustawodawcę obowiązków będzie przebiegało w cyklach rocznych, w szczególności jako kontrola postępu w osiąganiu założonych w Planie celów, a także w formie szczegółowego monitoringu działań, przyporządkowanych do poszczególnych priorytetów, w obrębie celów szczegółowych.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Realizatorzy	Źródła finansowania	Niezbędne środki
CEL SZCZEGÓŁOWY 1											
PRIORYTET 1											
Działanie 1.1 Promocja i wspieranie istniejących podmiotów ekonomii społecznej oraz inicjatyw zmierzających do ich utworzenia.		■	■	■	■	■	■	■			
Działanie 1.2 Wspieranie oddolnych inicjatyw wzajemnościowych i samopomocowych.	■	■	■	■	■	■	■	■			
PRIORYTET 2											
Działanie 2.1. Budowanie trwałych i cyklicznych mechanizmów wzmacniających rynki zbytu dla przedsiębiorstw społecznych Mazowsza w dużych miastach regionu (targi, sieci, kooperatywy).	■	■	■	■	■	■	■	■			
Działanie 2.2. Wypracowanie i wdrożenie ścieżki edukacyjnej, wspierającej powroty młodych mieszkańców z małych miast i wsi województwa oraz tworzenie przez nich miejsc pracy w ramach lokalnych PES.				■	■	■	■				
Działanie 2.3. Prowadzenie wśród mieszkańców dużych miast Mazowsza działań informacyjnych i promocyjnych na temat możliwości spędzania wolnego czasu (rekreacja, agroturystyka etc.) z wykorzystaniem usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej.			■	■	■	■	■				

PRIORYTET 5									
Działanie 5.1. Prowadzenie działań edukacyjnych, informacyjnych i rzecznictwa skierowanych do JST.									
Działanie 5.2. Opracowanie katalogu aktów prawa miejscowego i zapisów w zakresie wzmocnienia ES na poziomie lokalnym.									
Działanie 5.3. Promowanie wspólnot samorządowych wyróżniających się pod względem obecności ekonomii społecznej w lokalnych politykach.									
Działanie 5.4 Prowadzenie cyklicznych badań na poziomie subregionów i województw określających kondycję ekonomii społecznej.									
CEL SZCZEGÓŁOWY 2									
PRIORYTET 1									
Działanie 1.1 Utworzenie konsorcjów podmiotów ekonomii społecznej, których celem będzie rozwijanie współpracy, profesjonalizacja działań i dbanie o interesy członków.									
Działanie 1.2 Wspieranie włączania podmiotów ekonomii społecznej do już istniejących struktur rynkowych (klastry, cechy, izby, związki, syndykaty etc.).									
Działanie 1.3 Wspieranie i promocja organizacji praktyk studenckich w podmiotach ekonomii społecznej.									
Działanie 1.4 Organizacja specjalistycznych praktyk zawodowych w formule mentoringu dla pracowników PES.									

<p>PRIORYTET 4</p> <p>Działanie 4.1. Tworzenie gier i narzędzi symulacyjnych (np. on-line lub w postaci gier planszowych) pozwalających na bezpieczne testowanie wykorzystania rozmaitych zwrotnych mechanizmów finansowania PES.</p>														
<p>Działanie 4.2. Utworzenie sieci doradców finansowych wspierających PES w wykorzystaniu dostępnych instrumentów finansowych.</p>														
<p>CEL SZCZEGÓŁOWY 3</p>														
<p>PRIORYTET 1</p> <p>Działanie 1.1. Utworzenie min. 6 działających w sposób ciągły i efektywny, Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej w każdym subregionie.</p>														
<p>Działanie 1.2. Wypracowanie standardów i kompleksowego katalogu działań OWES w obszarach związanych z: animacją, informacją, poradnictwem, monitoringiem rynku, współpracą z biznesem oraz instytucjami oferującymi zwrotne instrumenty finansowe, budowaniem i wzmacnianiem relacji między PES i biznesem, kompleksowym wsparciem szkoleniowo-doradczym istniejących i powstających PES, inkubowaniem PES oraz dotowaniem nowych miejsc pracy w PES.</p>														

V. ANEKS: WYKAZ OSÓB UCZESTNICZĄCYCH W DOTYCHCZASOWYCH PRACACH ZESPOŁU

LP.	Nazwisko	Imię	Instytucja
1.	Biszewski	Zdzisław	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej
2.	Bodzioch	Grzegorz	Wojewódzki Urząd Pracy
3.	Cichocki	Przemysław	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej
4.	Cybulska	Małgorzata	Pracownia Rzeczy Różnych Fundacja SYNOPSIS
5.	Cyran-Juraszek	Karolina	Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
6.	Czuchryta	Magdalena	Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych FISE
7.	Gajewski	Robert	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej
8.	Grabowski	Grzegorz	Zielonkowskie Forum Samorządowe
9.	Grodzicka	Natasza	Wojewódzki Urząd Pracy
10.	Guzowska	Halina	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej
11.	Huszczka	Magdalena	Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych FISE
12.	Jagielski	Wojciech	Stowarzyszenie „Radomskie Centrum Przedsiębiorczości”
13.	Kęćcik	Piotr	Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
14.	Klimkowski	Marek	Krajowy Ruch Ekologiczno-Społeczny
15.	Kucharska	Barbara	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej
16.	Laskowska	Michalina	Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych FISE
17.	Lewandowska	Marta	Bee Smart
18.	Lisiecka	Katarzyna	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej
19.	Maciąg	Iwona	Urząd Dzielnicy Wilanów m.st. Warszawy
20.	Malinowska	Anna	Centrum Komunikacji Społecznej Urzędu m st. Warszawy
21.	Nowicka	Dorota	Fundacja Fundusz Współpracy
22.	Roszczak	Elżbieta	Łosickie Stowarzyszenie Rozwoju – EQUUS
23.	Ryng	Aleksandra	Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych
24.	Sekutowicz	Katarzyna	Stowarzyszenie BORIS
25.	Sopyło	Maria	Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego
26.	Szafrańska	Jolanta	Wojewódzki Urząd Pracy
27.	Taszkín	Aleksander	Spółdzielnia Socjalna ASOCJACJA
28.	Wiewiór	Iwona	Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych
29.	Wójcik	Dorota	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej
30.	Zych	Agnieszka	Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego
31.	Żabka	Beata	Federacja Organizacji Służebnych Mazowia

VI. SŁOWNIK PODSTAWOWYCH POJĘĆ

Na potrzeby niniejszego dokumentu przyjęto następującą interpretację i definicje wypracowane podczas prac Zespołu ds. opracowania *Planu Rozwoju Ekonomii Społecznej na Mazowszu*:

Podmioty ekonomii społecznej (PES) – jednostki organizacyjne i posiadające odrębną osobowość prawną podmioty, które w zależności od swojej funkcji i specyfiki w różnym stopniu łączą cele społeczne z ekonomicznymi. Do podstawowych funkcji tych podmiotów należą:

- a) **funkcja prozatrudnieniowa** – tworzenie warunków do zwiększenia zatrudnienia, szczególnie wśród osób, dla których podjęcie pracy wymaga dodatkowego wsparcia ze względu na sytuację życiową czy zdrowotną;
- b) **funkcja wspólnotowa** – zwiększanie więzi i relacji między członkami lokalnych społeczności oraz zwiększanie zaangażowania i współpracy między mieszkańcami;
- c) **funkcja rozwojowa** – odnosi się do kategorii zrównoważonego rozwoju i dotyczy uwzględniania i wzmacniania w procesach rozwojowych takich obszarów, jak: ekologia, kultura, spójność społeczna itd.;
- d) **funkcja ekonomiczna** – świadczenie usług na otwartym rynku, działalność handlowa i produkcyjna PES.

Typologia podmiotów ekonomii społecznej:

- a) **podmioty o charakterze integracyjnym** – jednostki organizacyjne podmiotów sektora publicznego lub pozarządowego, które w związku z realizowanymi przez siebie zadaniami mają umożliwić reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, tj. Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej; formy te nie będą w żadnym przypadku przedsiębiorstwami społecznymi, ale mogą przygotowywać do prowadzenia lub pracy w przedsiębiorstwie społecznym lub być prowadzone jako usługa na rzecz społeczności lokalnej przez przedsiębiorstwa społeczne¹⁹;
- b) **podmioty sfery pożytku publicznego** – prowadzą działalność ekonomiczną, zatrudniają pracowników, choć ich działanie nie jest oparte na ryzyku ekonomicznym (działalności gospodarczej). Są to organizacje pozarządowe, prowadzące działalność odpłatną i nieodpłatną pożytku publicznego; podmioty te mogą stać się przedsiębiorstwami społecznymi, o ile podejmą działalność gospodarczą w określonym zakresie, podejmując również zobowiązania statutowe odnośnie do dystrybucji zysku²⁰;

¹⁹ Krajowy Program na rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej – projekt: czerwiec 2012, s. 13.

²⁰ Tamże.

- c) **podmioty o charakterze rynkowym** – tworzone w związku z realizacją celu społecznego bądź dla których leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej²¹. Grupę tę można podzielić na podgrupy:
- spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie,
  - pozostałe spółdzielnie o charakterze konsumenckim,
  - organizacje wzajemnościowe,
  - kooperatywy;
- d) **przedsiębiorstwa społeczne** – mogą nimi zostać podmioty ekonomii społecznej typu sfery pożytku publicznego i o charakterze rynkowym, o ile podejmą działalność gospodarczą, charakteryzującą się przynajmniej jednym z opisanych poniżej kryteriów:
- **świadczenie usług społecznych lub dostarczanie towarów i usług przeznaczonych dla słabszych grup społecznych** (dostęp do mieszkań, dostęp do ochrony zdrowia, pomoc dla osób starszych lub niepełnosprawnych, włączenie słabszych grup społecznych, opieka nad dziećmi, dostęp do zatrudnienia i szkoleń, zarządzanie sytuacją osób zależnych itp.),
  - **przyjęcie sposobów produkcji towarów i usług ukierunkowanych na cel o charakterze społecznym** (włączenie społeczne lub zawodowe poprzez dostęp do pracy dla osób w niekorzystnej sytuacji, w szczególności ze względu na ich niskie kwalifikacje lub problemy społeczne albo zawodowe, prowadzące do wykluczenia i marginalizacji), a których działalność może dotyczyć towarów i usług innych niż społeczne,
  - **przeznaczanie całości zysków z prowadzonej działalności gospodarczej na cele należące do sfery pożytku publicznego**. Dotyczy to w szczególności organizacji pozarządowych, prowadzących działalność gospodarczą i spółek typu not-for-profit.

Podmioty wsparcia ekonomii społecznej – podmioty lub wydzielone jednostki organizacyjne, posiadające odrębną osobowość prawną, których działalność jest w całości dedykowana rozwojowi ekonomii społecznej na określonym terytorium, w szczególności poprzez:

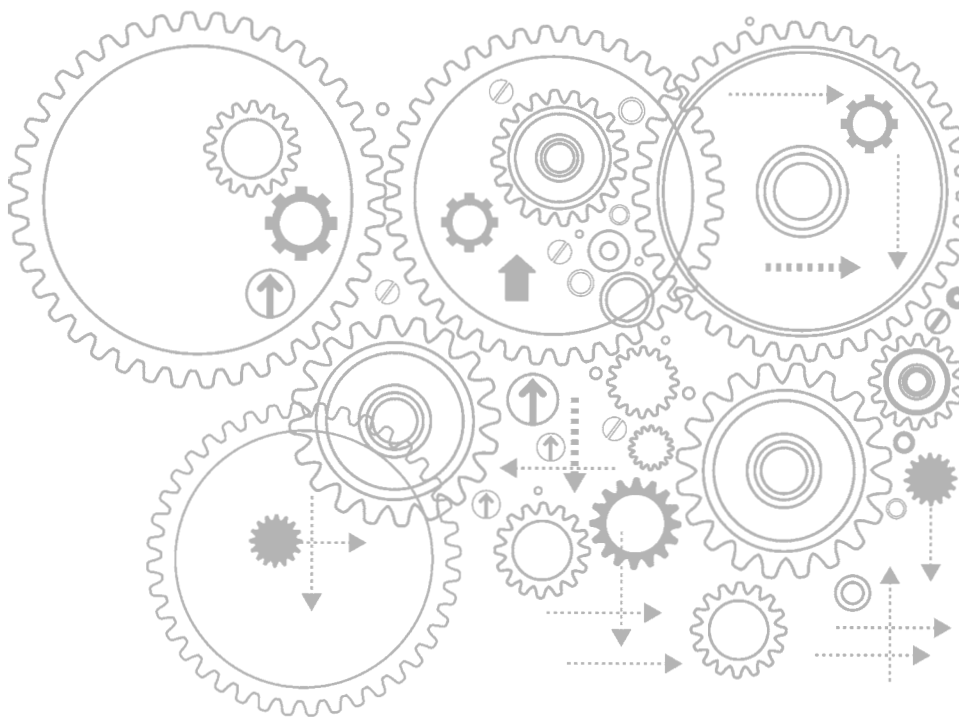
- a) wspieranie osób fizycznych i prawnych w zakresie tworzenia podmiotów ekonomii społecznej,
- b) wspieranie już istniejących podmiotów ekonomii społecznej,
- c) promocję ekonomii społecznej na danym terytorium,
- d) tworzenie i wzmacnianie form partnerskiej współpracy jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, biznesu i podmiotów ekonomii społecznej w obszarach związanych z ekonomią społeczną.

²¹ Tamże.

Podmioty otoczenia ekonomii społecznej – podmioty oraz jednostki organizacyjne, posiadające osobowość prawną, których działalność nie jest w całości dedykowana ekonomii społecznej, niemniej ze względu na swoją rolę, zadania i potencjał mogą w istotny sposób wpłynąć na rozwój ekonomii społecznej w danym regionie, w tym w szczególności: jednostki samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne pomocy społecznej, instytucje rynku pracy, organizacje pozarządowe, lokalny biznes.

Społeczna odpowiedzialność biznesu (Corporate Social Responsibility, CSR) – odpowiedzialność organizacji (biznesowej) za wpływ jej decyzji, działań (produkty, serwis, procesy) na społeczeństwo i środowisko, poprzez przejrzyste i etyczne zachowanie, które:

- a) przyczynia się do zrównoważonego rozwoju, zdrowia i dobrobytu społeczeństwa,
- b) bierze pod uwagę oczekiwania interesariuszy,
- c) jest zgodne z obowiązującym prawem i spójne z międzynarodowymi normami zachowania,
- d) jest spójne z organizacją i praktykowane w jej relacjach²².

²² Definicja za Międzynarodową Organizacją Normalizacyjną (ang. *International Organization for Standardization, ISO*).

Publikacja przeznaczona jest do bezpłatnej dystrybucji

ISBN 987-83-63332 -16-7

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**MAZOWECKIE
CENTRUM
POLITYKI
SPOŁECZNEJ**

**UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY**

Projekt systemowy „Razem dla Mazowsza – Edukacja w działaniu” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Poddziałanie 7.1.3